

Etičnost medijskog prikazivanja žena u sportu: analiza medijskog teksta i pogledi akterica

Ožbolt, Filip

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:389303>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

Filip Ožbolt

ETIČNOST MEDIJSKOG PRIKAZIVANJA ŽENA U
SPORTU: ANALIZA MEDIJSKOG TEKSTA I POGLEDI
AKTERICA

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2020.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij novinarstva

ETIČNOST MEDIJSKOG PRIKAZIVANJA ŽENA U
SPORTU: ANALIZA MEDIJSKOG TEKSTA I POGLEDI
AKTERICA

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: doc. dr. sc. Dunja Majstorović Jedovnicki

Student/ica: Filip Ožbolt

Zagreb,
lipanj 2020.

Izjavljujem da sam diplomski rad *Etičnost medijskog prikazivanja žena u sportu: analiza medijskog teksta i pogledi akterica*, koji sam predao na ocjenu mentorici doc. dr. sc. Dunji Majstorović Jedovnicki, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS bodove. Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Filip Ožbolt

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Žene u sportu.....	4
2.1. Borba za jednaka prava.....	4
2.2. Istraživanja o ženama u sportu.....	5
2.3. Istraživanja o ženama u sportu u Hrvatskoj.....	8
3. Sportsko novinarstvo	10
4. Istraživanje.....	12
4.1. Cilj i uzorak istraživanja	12
4.2. Metode istraživanja.....	13
4.2.1. Analiza sadržaja	13
4.2.2. Intervju.....	14
4.3. Hipoteze i istraživačka pitanja	15
5. Rezultati istraživanja i rasprava	16
5.1. Naglasak na stereotipima	16
5.2. Slaba vidljivost žena u sportu	22
5.3. Podzastupljenost novinarki koje izvještavaju o sportu	25
5.4. Profesionalno okruženje dominira na fotografijama.....	30
5.5. Zaključci istraživanja.....	33
6. Zaključak.....	36
7. Literatura.....	39
8. Prilozi.....	42
Sažetak	56
Summary	57

1. Uvod

O etičnosti medijskog prikazivanja žena u sportu malo se toga može pronaći u hrvatskoj znanstvenoj literaturi. Rijetki autori posvetili su se istraživanju navedene teme u tiskanim medijima, koja je predmet istraživanja u ovom radu. Ipak, dostupna je brojna literatura o etičnosti medijskog prikazivanja u Hrvatskoj o kojoj je najviše pisala Gordana Vilović. Ona u svom stručnom radu *Istraživačko novinarstvo, tabloidizacija i etika* navodi kako je u hrvatskim novinama etika „pala“ pred agresivnim zahtjevima tržišta i želje da novinski proizvod preživi u siromašnom društvu“ (Vilović, 2003: 969). Na sličan način Vilović o etici piše u knjigama *Etika novinarstva* (Malović i dr., 1998) i *Etički prijepori u Globusu i Nacionalu, 1999-2000* (Vilović, 2004).

Iako se nijedan autor nije bavio istraživanjem etičnosti medijskog prikazivanja u mjeri u kojoj je to radila Vilović, valja istaknuti znanstveni članak Bože Skoke i Denisa Bajsa *Objavljivanje neistina i manipuliranje činjenicama u hrvatskim medijima i mogućnosti zaštite privatnosti, časti i ugleda* (2007) u kojemu autori naglašavaju kako je hrvatske medije krajem devedesetih godina prošlog stoljeća i početkom 21. stoljeća između ostalog obilježilo „narušavanje etičkih normi i gubitak vjerodostojnosti“ (Bajs i Skoko, 2007. 96). Još jedan znanstveni članak Bože Skoke, ovoga puta u suradnji s Igorom Kanižajem, *Mitovi i istine o novinarskoj profesiji – imidž novinara u hrvatskoj javnosti* (2010) kvalitetno je polazište u kontekstu ovoga rada jer predstavlja presjek „istraživanja o novinarskom shvaćanju profesije (Kanižaj i Skoko, 2010: 25)“ i „istraživanja publike o shvaćanju i percepciji profesije“ (Kanižaj i Skoko, 2010: 25).

Autorice Vilović i Majstorović (2017), Milivojević (2004) te Lubina i Brkić Klimpak (2014) u svojim su znanstvenim radovima usmjerene na žene u medijima i bave se istraživanjem i analizom rodnih stereotipa usmjerenih na njih. Znanstveni članak Vilović i Majstorović (2017) je jedinstven zato što se bavi analizom zastupljenosti i prezentacijom žena na naslovnica hrvatskih dnevnih novina, dok su preostala dva rada više usmjerena na društveni kontekst koji uzrokuje stereotipno prikazivanje žena u medijima. Iako konkretnih radova o ženama u sportu u hrvatskoj znanstvenoj literaturi nema puno, vrijedna je analiza Darije Omrčen usmjerena na pravednu uporabu jezika u sportu i vježbanju na osnovi spola (Omrčen, 2017).

Konkretna istraživanja usmjerena na medijsko izvještavanje o ženama u sportu provode se najviše u Sjedinjenim Američkim Državama, na Novom Zelandu i u Zapadnoj Europi. Za većinu tih istraživanja zaslužna je Toni Bruce (2013) koja se u razdoblju od 25 godina bavila istraživanjem položaja žena u novinskim sportskim redakcijama, reprezentacijom žena u sportu

u tiskanim medijima, ali i iskustvima gledateljica sportskih događaja. Edward M. Kian (2007) je proveo niz polustrukturiranih intervjua sa sportskim novinarkama i novinarima u kojima su iznosili iskustva o radu u sportskim redakcijama novina, dok je Ellen J. Staurowsky (2016) napravila iscrpan pregled razvoja ženskog sporta u Sjedinjenim Američkim Državama. Razvoj ženskog sporta povezala je s društvenim procesima koji su se odvijali kroz povijest i redefinirali položaj žena u društvu i sportu. Maria Edström (2011) je na temelju dva globalna istraživanja o zastupljenosti žena u medijskom sadržaju i u medijskim redakcijama opisala stanje u Švedskoj i način na koji ta država nastoji povećati broj novinarki u redakcijama, ali i žena u vijestima.

S obzirom na sve navedeno, očito je kako hrvatskoj znanstvenoj zajednici nedostaje iscrpno istraživanje o etičnosti medijskog prikazivanja žena u sportu. Nijedan rad do sada ne bavi se istraživačkim pitanjima poput onoga s kakvim se rodnim neravnopravnostima susreću sportašice tijekom karijere, na koji način hrvatski tiskani mediji prema njima mogu pomoći u popularizaciji ženskog sporta i smanjenju njegove stigmatizacije, ali i pitanjima usmjerenima na slabu zastupljenost sportskih novinarki u redakcijama tiskanih medija. U hrvatskoj znanstvenoj literaturi postoji velika praznina kada su u pitanju odgovori na pitanja što je razlog muške dominacije na čelnim pozicijama u sportskim medijskim redakcijama i susreću li se sportske novinarke s većim kritikama na račun vlastite kompetentnosti za obavljanje posla od muških kolega?

Iz tog razloga u diplomskom radu postoje dvije istraživačke metode usmjerene na dvije ciljane skupine čiji se položaj u medijima analizira. To su analiza sadržaja tiskanih medija i polustrukturirani intervjui. Analiza sadržaja usmjerena je na analizu triju dnevnih novina (*24 sata*, *Sportske novosti*, *Večernji list*) u kontekstu njihova načina izvještavanja o ženama o sportu. Metodom polustrukturiranog intervjua intervjuirane su četiri žene, dvije sportašice i dvije sportske novinarke. Tom metodom pokušavaju se otkriti iskustva novinarki u sportskim redakcijama hrvatskih medija, dok se od sportašica pokušava doznati s kakvim su se rodnim stereotipima susrele tijekom karijere, jesu li, prema njima, sportaši u privilegiranom položaju u odnosu na sportašice kada je u pitanju medijska zastupljenost i smeta li ih stereotipno prikazivanje žena u sportu u hrvatskim tiskanim medijima.

Shodno tome, temeljne pretpostavke prije provođenja istraživanja su bile kako se u analiziranim novinama o ženama u sportu učestalo izvještava s naglaskom na fizički izgled i privatni život, kako analizirane novine o ženama u sportu uglavnom izvještavaju s malo pažnje i prostora, a za njih su najčešće rezervirani manji članci na slabije vidljivim mjestima, kako autorice sadržaja o ženskom sportu uglavnom izvještavaju s natjecanja muškaraca i da članci

o ženama u sportu u tiskanim izdanjima *24 sata* i *Večernjeg lista* češće koriste grafičku opremu od *Sportskih novosti*.

Rad je koncipiran tako da se u prvom dijelu uz pomoć znanstvene literature donosi kratak pregled povijesti žena u sportu. Teorijski dio ispunjen je ranijim istraživanjima i nalazima autora o etičnosti medijskog prikazivanja žena u sportu nakon čega slijedi definiranje ciljeva i uzorka istraživanja, hipoteza i istraživačkih pitanja te metoda istraživanja koje su korištene u radu. Sljedeći i najvažniji dio rada je prezentacija rezultata istraživanja i rasprava, dok se u zaključku još jednom ističu glavni nalazi u radu i daje okvir za daljnja istraživanja u području.

2. Žene u sportu

2.1. Borba za jednaka prava

Žene u modernom sportu trpe nejednak tretman od njegovih početaka. Na prvim modernim Olimpijskim igrama u Ateni 1896. godine žene nisu imale pravo nastupa jer je „vizionarski osnivač modernih Olimpijskih igara“ (Olympic.org, 2020) Pierre de Coubertin smatrao kako bi njihova inkluzija bila „nepraktična, nezanimljiva, neestetska i nekorektna“ (Wood, 2010). Iako su pravo nastupa dobile četiri godine kasnije, žene su nastupale u manjem broju sportova i u manjem broju u odnosu na muškarce. Do kasnih 1920-ih godina žene nisu imale pravo nastupa u atletici, iako „su postojale žene koje su se željele natjecati“ (Staurowsky, 2016: 260). Takav tretman primorao ih je na osnivanje ženskih Olimpijskih igara, a prve su održane 1922. godine u Parizu. Projekt je narastao u svojem drugom izdanju u Švedskoj 1926. godine u broju sportova i gledatelja što je zabrinulo Međunarodni olimpijski odbor (MOO) koji je zabranio organizatorima korištenje imena olimpijski. Iako je natjecanje održano i četiri godine kasnije u Pragu, MOO je dvije godine ranije postignuo dogovor s organizatorima i ženama je već 1928. godine bilo dopušteno natjecanje u atletici na Olimpijskim igrama u Amsterdamu. Iako je prvotno zatraženo da se žene natječu u svim disciplinama kao i muškarci, „samo pet je na kraju uključeno: trčanje na 100 i 800 metara, skok u vis, disk i štafeta 4x100 metara“ (Staurowsky, 2016: 260-261).

Ellen J. Staurowsky (2016) u svojoj knjizi uz ovaj, vrlo važan događaj u povijesti ženskog sporta, daje iscrpan presjek trenutaka i procesa koji su obilježili žene u sportu povezujući ih s društvenim kontekstom koji je vladao u konkretnom vremenu. Iako više usmjerena na žene u američkom sportu, Staurowsky vješto povezuje razvoj obrazovnog procesa i ženskog sporta općenito, zlouporabu droga i konzumiranje cigareta od strane sportašica te niz paradoksa s kojima se susreću žene u sportu, a karakteristični su za muškarce. Iz perspektive svega navedenog, nalazi autorice kvalitetno su polazište i za istraživanja koja se provode na temu žena u sportu izvan Sjedinjenih Američkih Država (SAD).

U kontekstu ovog rada važna je usporedba u broju žena u sportu između 1971. i 1972. godine te 2013. i 2014. godine u Sjedinjenim Američkim Državama. S obzirom na to da prema istraživanjima ženski sport globalno postaje popularniji (Andrews, 2018), povećava se i broj žena u sportu. Tako je broj srednjoškolki uključenih u sport u SAD-u između 1971. i 1972. godine bio 294.105, dok je između 2013. i 2014. ta brojka narasla za 1,011 posto, odnosno

iznosila je 3.267.664 djevojaka koje se bave sportom u srednjim školama u SAD-u (Staurowsky, 2016: 27).

U odnosu na razdoblje između 1971. i 1972. godine, povećan je i broj žena koje upisuju sportske programe na američkim sveučilištima. Između 2013. i 2014. godine broj je iznosio 205.021 žena, dok je početkom 1970-ih godina tek 29.977 studentica pohađalo sportske programe na američkim sveučilištima. Iako u tim kategorijama žene brojčano još uvijek zaostaju za muškarcima, u kategoriji onih s diplomom prvostupnika na američkim sveučilištima ima ih više u odnosu na muškarce. Čak 1.052.933 žena je završilo preddiplomski studij u razdoblju između 2013. i 2014. godine, dok je u istom razdoblju broj muškaraca s istom titulom bio razvidno manji, točnije 787.231 (Staurowsky, 2016: 22).

Razlog značajnog povećanja žena u sportskom i obrazovanom sustavu u SAD-u leži u zakonu pod nazivom *Title IX* usvojenom 1972. godine. Radi se o zakonu koji propisuje kako „nijedna osoba u SAD-u ne smije na temelju spola biti isključena iz sudjelovanja, uskraćena za povlastice ili biti predmetom diskriminacije u nijednom obrazovnom programu ili aktivnosti...” (Staurowsky, 2016: 24). Taj zakon je transformirao položaj žena u sportu u SAD-u, iako i dalje postoji prostor za napredak jer se „djevojčice i dalje počinju baviti sportom kasnije od dječaka“ (Staurowsky, 2016: 39).

2.2. Istraživanja o ženama u sportu

Prostor za napredak postoji i u medijskoj zastupljenosti i prezentaciji žena u sportu. Tim se temama kroz 25 godina svoga rada bavila Toni Bruce sa Sveučilišta u Aucklandu koja je provodila „kvalitativne i kvantitativne analize medijske produkcije, pokrivenosti i konzumacije u SAD-u, Velikoj Britaniji, Australiji, Francuskoj i Novom Zelandu“ (Bruce, 2013: 127). U fokusu njezinih istraživanja bile su sportašice, sportske novinarke i gledateljice sportskog sadržaja. Među nalazima i zaključcima ističe se onaj kako su sportski mediji „većinski muška i hegemonski maskulinitetna domena koja proizvodi sadržaj od muškaraca, za muškarce i o muškarcima“ (Bruce, 2013: 128).

Najvrjedniji nalazi iz istraživanja Toni Bruce u kontekstu ovog rada tiču se tiskanih medija. Naime, tek je 10 posto članaka o ženama u sportu u svakodnevnom izvještavanju tiskanih medija u ranije navedenim zemljama (Bruce, 2013, 128). Uz to, prema Wensing i Bruce (2003) postoji „sedam ključnih tehnika ili nepisanih pravila“ (Bruce, 2013: 129) u uzorcima medijske pokrivenosti žena u sportu. To su redom rodno obilježavanje, prinudna heteroseksualnost, prikladni feminizam, infantilizacija, aspekti nepovezani sa sportom, seksualizacija i ambivalencija (Bruce, 2013: 129-130).

Većina nabrojanih tehnika prisutna je u izvještavanju o ženama u sportu u hrvatskim tiskanim medijima što kasnije u ovom diplomskom radu potvrđuju rezultati istraživanja. Radi se o rodnom obilježavanju, odnosno muški sport je norma i ne postoji potreba za njegovom karakterizacijom kao muškog sporta, dok je ženski sport najčešće etiketiran kao ženski. Prikladni feminizam „uključuje naglašavanje psiholoških i emocionalnih karakteristika koje razlikuju žene od muškaraca (Bruce, 2013: 129), dok su aspekti nepovezani sa sportom na sličnom tragu jer dolazi do naglašavanja fizičkog izgleda i privatnog života žena u sportu. Na fizički izgled naslanja se tehnika seksualizacije koja „predstavlja ženu u sportu unutar diskursa idealizirane seksualne atraktivnosti“ (Bruce, 2013: 129). Danas je seksualizacija kao tehnika u izvještavanju u porastu, dok je ambivalencija to bila prije 20 godina kada su mediji još više „oscilirali u valoriziranju ženskog sportskog uspjeha i potkopavanja ili trivijaliziranja istog“ (Bruce, 2013: 130).

Edward M. Kian (2007) je u istraživanju američkog tržišta sportskog novinarstva otišao korak dalje te je metodom polustrukturiranog intervjua ispitivao iskustva sportskih novinarki i novinara u novinskim redakcijama. Prije prikaza rezultata vlastitog istraživanja ponudio je brojke iz istraživanja drugih autora koje se tiču zastupljenosti žena u sportskim redakcijama novina. Tako su Lapchick, Brenden i Wright (2006) u istraživanju preko 300 redakcija dnevnih novina došli do podatka kako tek 12,6 posto žena od ukupnog osoblja radi u sportskim redakcijama tih medija (Lapchick, Brenden i Wright, 2006 cit. prema Kian, 2007: 6). Wann, Schrader, Allison i McGeorge (1998) su uzrok malog broja žena u sportskim redakcijama *mainstream* tiskanih medija pronašli u tome što tek tri posto studentica na američkim sveučilištima piše tekstove u sportskim sekcijama odabranih sveučilišnih medija (Kian, 2007: 6). Nakon neugodnog iskustva u redakciji sveučilišnog medija novinarke pod tim utjecajem krenu „raditi za neku drugu rubriku studentskih novina ili jednostavno izgube interes za sportsko novinarstvo“ (Wann et al., 1998 cit. prema Kian, 2007: 6).

Kian je u svojem istraživanju na temelju odgovora ispitanika (tri novinarke i tri novinara) došao do tri temeljna zaključka. Primarni zaključak je kako su muškarci usmjeravani u sportsko novinarstvo više od žena, zatim kako su svi ispitanici odrasli na praćenju muškog sporta, a ne ženskog sporta i kako su „stavovi koji podržavaju muški sport inkorporirani u opću kulturu“ (Kian, 2007: 9). Iako autor navodi „kako rezultate ne bi trebalo generalizirati na sve sportske novinarke i novinare“ (Kian, 2007: 10), posebno zato što su intervjui rađeni na malom uzorku, dvije od tri sugovornice u sportsko su novinarstvo došle slučajno, dok se tek jedna od njih primarno htjela baviti istim (Kian, 2007: 10).

Premda se „muškarce smatra standardom u sportskom novinarstvu“ (Kian, 2007: 12), intervjuirani sportski novinari otkrili su kako ih smeta što su njihove kolegice povlašteno zaposlene i što ih nadređeni tretiraju bolje zbog njihova spola. S druge strane, sportske novinarki ističu kako ih kolege tretiraju na prijateljski način dokle god se one ponašaju kao dio muškog društva, ali svim ispitanima jedno zapažanje je zajedničko. Sportske novinarki lošije su tretirane od strane sportaša ili sportskih djelatnika koje intervjuiraju (Kian, 2007: 11). Ovi nalazi, posebno stavovi sportskih novinarki, u određenoj su korelaciji s rezultatima provedenog istraživanja u ovom radu.

U nedostatku sličnih radova na temu etičnosti izvještavanja o ženama u sportu u Hrvatskoj, nužno je bilo, osim u SAD-u koji obiluje takvim radovima, pronaći primjere iz europskih zemalja s kojima se trendovi u Hrvatskoj mogu usporediti. Jedan od takvih radova je onaj Marije Edström (2011) koja je na temelju istraživanja provedenih od strane Svjetskog medijskog projekta za monitoring (GMMP) i Ženske medijske fondacije (IWFM) na globalnoj razini interpretirala rezultate za Švedsku i donijela niz zaključaka o ravnopravnosti spolova u novinskim redakcijama diljem te skandinavske zemlje.

Iako je Švedska vodeća zemlja svijeta po slobodi medija, a broj žena i muškaraca u novinskim redakcijama je gotovo jednak, kao i broj istih na vodećim pozicijama, žene su i dalje podzastupljene u broju objavljenih vijesti (Edström, 2011: 67). Edström ovaj fenomen objašnjava „cenzurom temeljenom na spolu“ (Edström, 2011: 67). Pojam je to koji se pripisuje francuskoj stručnjakinji za ljudska prava s iskustvom rada u Ujedinjenim narodima Agnes Callamard (Ohchr.org, 2020). Ona tvrdi kako „medijske kuće upotrebljavaju vlastitu logiku i rutine u isključivanju žena“ (Edström, 2011: 67).

Budući da je Švedska u vrhu oba navedena istraživanja kada je u pitanju zastupljenost žena u novinskim člancima, problem leži u tome što broj članaka o ženama ne raste, već kroz duže razdoblje ostaje isti. Autoricu muči činjenica kako je Švedska u vrhu po broju zaposlenih žena u novinskim redakcijama u svijetu i jedna je od rijetkih koja ostvaruje jednak broj muškaraca i žena u redakcijama, a broj članaka o ženama i dalje ne raste. Autorica navodi kako, za razliku od Zapadne Europe i skandinavskih zemalja, Istočna Europa po pitanju zaposlenosti žena u novinskim redakcijama zaostaje (Edström, 2011: 67-69).

Švedski mediji su na nacionalnoj i regionalnoj razini postali svjesni podzastupljenosti žena u vlastitom sadržaju. Edström je na nekoliko primjera (2011: 70-72) opisala nastojanja medija u povećanju broja članaka o ženama u medijskom prostoru i došla je do zaključka kako su žene najmanje zastupljene u sportskim rubrikama. Dok je nacionalni prosjek zastupljenosti žena u svim vijestima 33 posto, on je tek 18 posto kada je u pitanju sport (Edström, 2011: 70).

Iako Edström navodi (2011: 73) kako nordijski put u jednom dijelu postoji, najviše zahvaljujući kvalitetnom zakonodavstvu koje omogućuje „odlazak na porodiljni dopust muškarcima i ženama, promovira ravnopravnost spolova i ravnotežu između posla i privatnog života“ (Edström, 2011: 73) što uzročno-posljedično omogućuje veći broj žena u novinskim redakcijama, situacija može biti još bolja. Autorica na primjeru Švedske zaključuje, a isto je primjenjivo i na ostale europske države s demokratskim uređenjem, kako je „spolna osjetljivost važna u liderstvu“ te kako „redovito kontroliranje i mjerljivi ciljevi poboljšavaju opću kvalitetu spolne reprezentacije“ (Edström, 2011: 73)

2.3. Istraživanja o ženama u sportu u Hrvatskoj

Manje usmjereni na položaj sportskih novinarki i zastupljenost žena u sportu u tiskanim medijima, istraživački radovi u Hrvatskoj ipak daju određeni teorijski okvir koji može biti polazište ovog rada. Kinkela, Moretti i Đonlić (2011) na temeljit i opsežan način definiraju razlike između roda i spola, a onda i između sportašica te sportaša i njihovih sportskih performansi. Autori utvrđuju kako „sport, u začetku privilegija muškog spola, u procesu stjecanja ravnopravnosti definitivno se prilagođava i dijeli na ženski i muški sport“ (Kinkela i dr., 2011: 119).

Razlike u razvoju muškog i ženskog tijela su biološki mjerljive, ali oba spola u određenim segmentima postižu bolje performanse (Kinkela i dr., 2011: 121). Zbog toga „sport kao globalni društveni fenomen teži naporu, izvrsnosti, *fair playu*, solidarnosti, kao i poštovanju za sve“ (Omrčen, 2017: 145). Bez obzira na navedeno, i dalje je prisutna „diskriminacija na temelju spola u svim poljima i na svim razinama sporta i fizičke aktivnosti“ (Oglesby 2007: 3 cit. prema Omrčen, 2017: 145).

Autorica Darija Omrčen (2017) je u svojem radu analizirala pravednu upotrebu jezika u kompetitivnom sportu na osnovu spola i došla do zaključka kako je „posebna pozornost posvećena pravednoj upotrebi jezika u kompetitivnom sportu i znanstvenom pisanju“ (Omrčen, 2017: 157). Ipak, njeno istraživanje ne obuhvaća pravednu upotrebu jezika u medijskom izvještavanju, iako na kraju rada poziva masovne medije na ostvarenje cilja i u tom području. Području medija i objektivizaciji žena u istima rad su posvetile Lubina i Brkić Klimpak (2014) koje naglašavaju „kako su stereotipi vrlo učinkovit saveznik u medijskim pokušajima reprezentiranja žena spram muškaraca, a koji upućuju na očiglednu diferencijaciju“ (Lubina i Brkić Klimpak, 2014: 214). Patrijarhalni sustav je kroz povijest bio dominantan društveni okvir ponašanja, a danas se isti, još uvijek izrazito prisutan u našem društvu, prenosi s privatne na javnu sferu. Žene su zato u medijima objektivizirane i seksualizirane, što do posebnog izražaja

dolazi u sportu (Wensing i Bruce, 2003), i utječe na percepciju primatelja poruke (Lubina i Brkić Klimpak, 2014: 214-215).

Objektivizacija se najčešće očituje u prekomjernom isticanju fizičkog izgleda žena u medijima, a isticanjem ženskog tijela „dokida mu se vlastiti identitet“ (Lubina i Brkić Klimpak, 2014: 216). Isticanjem fizičkog izgleda žene, konkretno u ovom radu izgleda žene u sportu, umanjuje se njeno sportsko postignuće i servira ju se kao objekt muškoj populaciji. U sklopu tiskanih medija objektivizacija žena vidljiva je kroz izbor tema. Naime, za muškarce su najčešće rezervirane „udarne i ozbiljne teme, a ženama manje ozbiljne i zabavne“ (Lubina i Brkić Klimpak, 2014: 221). Istu praksu novine koriste i kod izbora fotografija na kojima se žena pojavljuje kao „degradirana i svedena na svojevrsan popratni ukras“ (Lubina i Brkić Klimpak, 2014: 221).

Stereotipi kojima su publike bombardirane od najranije dobi ostaju ukorijenjeni u identitet pojedinca do njegove zrelosti, a onda i trajno prisutni u razmišljanju i djelovanju čovjeka. Mediji objektiviziraju i seksualiziraju žene najčešće u svrhu stjecanja profita (Lubina i Brkić Klimpak, 2014: 228-229) čega publike nisu svjesne. Autorice mogućim rješenjem smatraju odgoj i obrazovanje generacija koje će postati imune na stereotipe, odnosno znat će „identificirati što uistinu znači sloboda izbora i kako se ona manifestira na individualnoj razini“ (Lubina i Brkić Klimpak, 2014: 229).

Autorica Snježana Milivojević (2004) smatra kako je sve što mediji serviraju publici dio strategije te kako ništa od navedenog nije napravljeno slučajno. Spomenute strategije „otkrivaju se tek kada se medijske poruke analiziraju kao sistemi reprezentacije, kada se ispod slučajnosti svakodnevnog pokaže zajednička matrica“ (Milivojević, 2004: 139). U prijevodu, objektivizacija žena najčešće nije plod slučajnosti, već planirane strategije medija.

Takva medijska reprezentacija smeta ženama i jedan je od čestih prijevora u raspravama o pravima žena i njihovu društvenom položaju. Iako je na medijskoj sceni u posljednjim desetljećima povećan broj žena u odnosu na muškarce zbog čega se govori o „feminizaciji profesije“ (Milivojević, 2004: 22), autorica u tome uočava paradoks. Unatoč povećanju njihova broja, novinarke „često i same čuvaju patrijarhalni kod trudeći se dokazati da je 'profesija neutralna' i da one nemaju nikakvih namjera da je na bilo koji način mijenjaju“ (Milivojević, 2004: 23). Ipak, kada govori o paradoksu, autorica ga spominje u okviru medijskog prostora u Srbiji, dok on nije uočen kod drugih autora citiranih u ovom radu.

3. Sportsko novinarstvo

Kao početak sportskog novinarstva uzima se 1733. godina kada je u američkim novinama *Boston Gazzette* objavljen izvještaj s boksačkog meča Boba Russela i Johna Faulconera iz Londona. Čitatelji *Boston Gazzetta* vijest o Russelovoj pobjedi dobili su tek pet mjeseci nakon što je meč održan. U godinama koje su slijedile sportsko novinarstvo nije doživjelo zamah, već je na to moralo pričekati do kraja 18. i početka 19. stoljeća. Uzletom kapitalizma i tržišne proizvodnje poraslo je zanimanje za tiskane medije, a time posljedično i za sportsko novinarstvo (Lamb i Washburn, 2020: 1). Prema Lambu i Washburnu (2020) prvi sportski novinar u SAD-u pojavio se 1857. godine, a u razdoblju nakon pojave prvih sportskih novinara počeo je i razvoj sportskog novinarstva izvan SAD-a (Lamb i Washburn, 2020: 1-2).

U Hrvatskoj se uz rađanje sportskog novinarstva najviše veže Hrvoje Macanović, „prvi hrvatski profesionalni sportski novinar u Novostima“ (Krajcar, 2020). Macanović je bio prvi sportski novinar u Hrvatskoj koji je izravno prenosio sportsko događanje, a radilo se o veslačkom prvenstvu Kraljevine Jugoslavije u Zagrebu 1929. godine. Samo godinu dana ranije je izvještavao s Olimpijskih igara u Amsterdamu (Krajcar, 2020).

Macanovića se veže i uz institucionaliziranje položaja sportskih novinara u Hrvatskoj. On je 1948. godine u Zagrebu zajedno s Miroslavom Habunekom, urednikom *Narodnog sporta*, svaki tjedan organizirao sastanke sportskih novinara. Iz tih sastanaka je godinu dana kasnije nastala „sportska sekcija novinara koji rade u fiskulturnim rubrikama“ (Hzs.hr, 2020). Bila je to preteča Hrvatskog zbora sportskih novinara (HZSN) koji djeluje i danas. Prvi predsjednik bio je spomenuti Miroslav Habunek, a glavni tajnik Zvone Mornar koji je 1950. godine izabran za drugog predsjednika i do danas je ostao najdugovječnijim predsjednikom HZSN-a. Na toj poziciji zadržao se 21 godinu (Hzs.hr, 2020).

U Hrvatskoj je posao sportskog novinara danas iznimno zahtjevan posao. Često se kroz medije, pogotovo u vrijeme velikih nogometnih natjecanja, provlači teza kako “je Hrvatska zemlja sa 4 milijuna nogometnih izbornika, ali i najvjerojatnije isto toliko samoprovanih sportskih novinara” (Hrnčić, 2018: 4). Pojavom interneta i novih medija došlo je do procesa devaluacije novinarske profesije, a posebno profesije sportskih novinara koji su se “povijesno pronalazili pozicionirani na nižim razinama bilo kakve novinarske hijerarhije” (Boyle, 2006: 161). Ipak, javnost često ne uzima u obzir kako sportski novinari “nisu samo netko tko s vremenom izvještava s ponekog većeg događaja ili putuju po svijetu za svojim klubom/reprezentacijom/predstavnikom već postaju i svojevrzni dio te velike sportske obitelji” (Hrnčić, 2018: 4).

Pored spomenutih poteškoća s kojima se sportsko novinarstvo susreće kao profesija, na još veće prepreke nailaze sportske novinarke unutar same profesije. U “dominantno muškoj sportskoj kulturi” (Boyle, 2006: 148) sportske novinarke se svakodnevno moraju “boriti za prihvaćanje suočene s predrasudama, neprijateljstvom i u nekim slučajevima nasiljem” (Boyle, 2006: 148). Povijesno gledano sportske novinarke su uvijek bile u podređenom položaju u usporedbi sa svojim muškim kolegama. Krajem 19. i početkom 20. stoljeća žene su u SAD-u i Velikoj Britaniji tek počele ulaziti u profesiju, najviše izvještavajući s konjičkih natjecanja (Boyle, 2006: 148-149). Najviše žena je zapošljavao *The New York Times* koji je 1978. godine dobio sportsku urednicu LeAnne Schreiber. Na takav pothvat u Velikoj Britaniji, ali i mnogim drugim europskim zemljama, žene još uvijek čekaju (Boyle, 2006: 149).

Prema Boyleu (2006: 149) je 2005. godine u novinama s nacionalnom distribucijom u Velikoj Britaniji od 160 sportskih novinara, tek 14 bilo žena. U “tradicionalnoj mačo sportskoj kulturi” (Boyle, 2006: 149) one se s poteškoćama u radnom okruženju najviše susreću u tabloidnom dijelu tržišta i nogometnom novinarstvu (Boyle, 2006: 149). Ipak, zanimanje žena za karijerom u sportskom novinarstvu raste od kraja 20. stoljeća i pojave *celebrity*-orijentiranog novinarstva (Boyle, 2006: 152).

Također, prema istraživanju Smuckera i dr. (2003) sportske novinarke su zadovoljne vlastitim zaposlenjem u tiskanim medijima (Smucker i dr., 2003: 406). Konkretno, zadovoljne su plaćom, ophođenjem nadređenih, odnosom s kolegama i poslom općenito (Smucker i dr., 2003: 406). Jedini aspekt posla kojim nisu zadovoljne je prilika za promaknuće. Žene koje u sportskom novinarstvu rade preko 10 godina u jednom mediju zadržavaju se u prosjeku manje od pet godina što je indikator kako odlaze u potrazi za boljim poslom i mogućim promaknućem u nedostatku istog u kompaniji iz koje odlaze (Smucker i dr., 2003: 406-407). Posljednji nalaz provlači se kao najveći problem položaja sportskih novinarki u zemljama poput SAD-a i Velike Britanije.

4. Istraživanje

U narednom poglavlju predstavlja se istraživanje na temu etičnosti medijskog prikazivanja žena u sportu. Nakon definiranja cilja i uzorka istraživanja, predstavljene su i objašnjene metode istraživanja. Prije prikaza rezultata istraživanja i rasprave, definirane su hipoteze te istraživačka pitanja za novinarke i sportašice.

4.1. Cilj i uzorak istraživanja

Cilj istraživanja je utvrditi u kojoj mjeri i na koji način hrvatski tiskani mediji portretiraju sportašice te ustanoviti ima li stereotipnog izvještavanja o njima. Također se želi istražiti jesu li žene u sportu u podređenom položaju u odnosu na muškarce i na koje se sve načine moguća podređenost očituje.

Majstorović i Vilović (2017: 17) su utvrdile kako se u medijskoj reprezentaciji ženama često pridaje stereotipna etiketa. Osim što su, kao žene, etiketirane raznim stereotipima, sportašice su manje vidljive u medijima i doživljavaju manji stupanj popularnosti u odnosu na sportaše. Jedina sportašica od sredine devedesetih godina prošlog stoljeća do danas koja je u hrvatskim medijima dobila jednako ili više prostora od sportaša bila je skijašica Janica Kostelić, osvajačica šest olimpijskih medalja što je zabrinjavajući pokazatelj.

Podzastupljenost u svijetu sporta vrijedi za sportašice, ali i sportske novinarke. Mediji su skloni njihovu stereotipiziranju nerijetko gurajući u prvi plan privatni život ili izgled umjesto umijeća što je vidljivo na primjeru talijanske voditeljice i sportske novinarke Dilette Leotte (Boon, 2019). U njenu medijsku portretiranju do izražaja prvenstveno dolazi fizički izgled, a tek onda profesionalni uspjeh. Uz to, Leotta se na nogometnoj utakmici u Napulju s koje je izvještavala, susrela s vulgarnim povicima dijela navijača (Mayo, 2019).

Problemima s kojima se sportske novinarke svakodnevno susreću treba dodati i specifičnosti sportskih redakcija u kojima većinom rade muškarci. Nesumnjivo je kako su pred žene u takvom okruženju postavljena veća očekivanja i više prepreka u odnosu na njihove muške kolege. Uz to što u sportskim redakcijama i dalje radi više muškaraca od žena, oni zauzimaju i većinu čelnih pozicija.

U redakcijama medija koji će biti obuhvaćeni ovim istraživanjem, a to su redom *24 sata*, *Sportske novosti* i *Večernji list*, glavni urednici su muškarci. U *24 sata* i *Večernjem listu* urednici sportske redakcije također su muškarci, dok u jedinom specijaliziranom sportskom dnevniku *Sportskim novostima* od četiri zasebne redakcije (nogomet, međunarodni nogomet, grafika, desk), tri vode muškarci, a tek jednu žena.

Analiza sadržaja provedena je u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2019. godine u tri hrvatske dnevne novine – *Večernjem listu*, *24 sata* i *Sportskim novostima*. Različiti sadržaj ova tri dnevnika također se posebno može analizirati, uzme li se u obzir da je *Večernji list* „vrlo objektivan list, često kritičan prema potezima vlasti“ (Galić, 2018: 341), *24 sata* „jedan od najpoznatijih tabloida“ (Mulavdić, 2017: 10) u hrvatskim okvirima, a *Sportske novosti* „glavni distributer najsuvremenijih i najraznovrsnijih sportskih vijesti iz cijelog svijeta“ (Hrnčić, 2018: 7). Tijekom navedenog razdoblja od godine dana istraživanjem nisu bila obuhvaćena sva dnevna izdanja navedenih novina, već 28 dnevnih izdanja čime se konstruirao mjesec i dobili relevantni podaci za cijelu godinu.

Analizirana godina podijeljena je u četiri tercijala (od siječnja do ožujka, travnja do lipnja, srpnja, do rujna i listopada do prosinca). Tako su unutar mjeseca konstruirana četiri tjedna koja ukupno broje 28 dana. S obzirom na to kako je prvi ponedjeljak u 2019. godini pao na datum 7. siječnja, u analizi sadržaja krenulo se s tim datumom. Kronološki su slijedili ostali dani u tjednu s tendencijom razmaka između analiziranih dana od dva tjedna. To nije bilo moguće jedino unutar prvog i posljednjeg tercijala gdje su analizirani subota i nedjelja imali osam dana međusobnog razmaka.

Konstruirani mjesec sadrži dva državna praznika i blagdana, Međunarodni praznik rada 1. svibnja i blagdan Velike Gospe 15. kolovoza. *Večernji list* je na Međunarodni praznik rada izašao u dvobroju od 30. travnja, dok su *Sportske novosti* i *24 sata* izašle u zasebnom broju 1. svibnja. Sve analizirane novine su na blagdan Velike Gospe izašle u zasebnom broju.

4.2. Metode istraživanja

U radu će se koristiti dvije metode: analiza sadržaja (kvantitativna i kvalitativna) i polustrukturirani intervju.

4.2.1. Analiza sadržaja

Kvalitativna analiza sadržaja odnosi se na analiziranje članaka u kojima se spominju žene u sportu. Predmet analize su oprema članaka, odnosno naslov i nadnaslovi ili podnaslovi te ključne riječi¹ u članku koje pozitivno ili negativno portretiraju žene u sportu. Osim tih segmenata, analizirat će se naslovnice dnevnih novina kako bi se utvrdilo ima li najave tekstova o ženama iz unutrašnjosti novina. Poseban dio bit će posvećen analizi fotografija uz članak i

¹ Primjer analize ključnih riječi je koliko hrvatski tiskani mediji naglašavaju da se radi o ženskom sportu (npr. ženski nogomet) zato što kod izvještavanja o muškom sportu mediji nikada neće naglasiti kako se radi o muškom nogometu, već je dovoljno napisati nogomet kako bi se riječ povezala s muškim sportom.

imaju li one veze sa sadržajem, odnosno na koji su način prikazane žene na fotografijama i jesu li snimljene u profesionalnom okruženju ili su fotografije preuzete s društvenih mreža iz privatnog života.

Kvantitativnom analizom sadržaja u navedenom razdoblju koje obuhvaća godinu dana iz navedenih dnevnih novina, odnosno njihovih sportskih rubrika (u slučaju *Sportskih novosti*, iz cijelih novina) po danima će biti izbrojani članci koji se tiču isključivo žena u sportu. Uz to, bit će napravljena podjela između A i B šlagera, odnosno većih i manjih članaka. Dužina A šlagera iznosi od 3.000 znakova na više, a dužina B šlagera od 500 do 3.000 znakova.

Analiza sadržaja obuhvaćat će i popisivanje autora članaka (muški, ženski, inicijali, agencijska vijest) i prebrojavanje ženskih te muških autora kako bi se dobili podaci za usporedbu. Uz to, cilj je izbrojati koliko od ukupnog broja članaka ima ženskog autora kako bi se moglo analizirati na koji način sportske novinarke pišu o sportašicama i postoji li razlika u njihovu izvještavanju o ženama u sportu od izvještavanja njihovih kolega novinara.

4.2.2. Intervju

Polustrukturirani intervju bit će izveden kako bi se vidjeli pogledi akterica. Cilj je intervjuirati četiri ženske osobe, dvije iz sportskih redakcija u hrvatskim medijima te dvije sportašice kako bi se pomoću ljudi iz struke mogla provjeriti postavljena istraživačka pitanja. Polustrukturirani intervju je izabran kao metoda jer „je otvoren, omogućuje stvaranje novih ideja i pitanja koja proizlaze iz odgovora ispitivačevog sugovornika“ (Stanić. 2015: 33). S druge strane, strukturirani intervju ne ostavlja „mjesto za spontanost, intervjuer i ispitanik ne stvaraju prijateljsko okruženje već više formalno gdje je ispitivač s jedne strane i postavlja vrlo jasna i nedvosmisljena pitanja, a ispitanik odgovara vrlo jednostavnim odgovorima“ (Stanić, 2015: 29).

Intervju će biti proveden s dvije novinarke, Renatom Beluhanom i Mirnom Zidarić, te dvije sadašnje i bivše sportašice, Leom Deak i Tihanom Nemčić. Renata Beluhan je dugogodišnja novinarka i urednica u rubrici *Desk* specijaliziranih dnevnih novina *Sportskih novosti*. Beluhan je jedina sportska novinarka u redakciji, a do sada je izvještavala s najvećih svjetskih sportskih događaja, u to uključujući zimske Olimpijske igre te skijaške Svjetske kupove. Dugi je niz godina pratila uspješne skijaške karijere Janice i Ivice Kostelića. Mirna Zidarić novinarka je i urednica u sportskoj rubrici *Hrvatske radiotelevizije* (HRT) na kojoj radi od 1994. godine. Izvještavala je s velikih sportskih manifestacija u Hrvatskoj i inozemstvu od kojih posebno valja naglasiti Olimpijske igre. Zanimljiva je sugovornica zbog bogatog iskustva na nacionalnoj televiziji i može ponuditi uvid u stanje i položaj žena u sportu na javnom servisu.

Lea Deak je odbojkašica zagrebačkog kluba HAOK Mladost i hrvatska seniorska reprezentativka. Zanimljiva je sugovornica iz perspektive sporta kojim se bavi i nejednakosti između muškaraca i žena koju odbojka promovira. Naime, žene i muškarci ne nose dresove iste dužine što je propisano statutom (Hunsinger Benbow, 2016) Svjetske odbojkaške federacije (FIVB). Tihana Nemčić je bivša nogometna i futsal reprezentativka Hrvatske te otnedavno doktorica znanosti s titulom steknutom na Kineziološkom fakultetu u Zagrebu. Uz to, autorica je knjige o futsalu pod nazivom „Joker“, a već za vrijeme profesionalne sportske karijere započela je trenersku i do sada je između ostalih trenirala i mlađe dobne kategorije hrvatskih ženskih nogometnih reprezentacija.

4.3. Hipoteze i istraživačka pitanja

U okviru istraživanja, za prvi dio istraživanja – analizu sadržaja medijskog teksta triju hrvatskih dnevnih novina *24 sata*, *Sportskih novosti* i *Večernjeg lista*, postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: U analiziranim novinama o ženama u sportu učestalo se izvještava s naglaskom na fizički izgled i privatni život.

H2: Analizirane novine o ženama u sportu uglavnom izvještavaju s malo pažnje i prostora, najčešće su za njih rezervirani manji članci na slabije vidljivim mjestima.

H3: Autorice sadržaja o ženskom sportu uglavnom izvještavaju s natjecanja muškaraca.

H4: Članci o ženama u sportu u tiskanim izdanjima *24 sata* i *Večernjeg lista* češće koriste grafičku opremu od *Sportskih novosti*.

Za drugi dio istraživanja – intervju, istraživačka pitanja su podijeljena u dvije kategorije:

Istraživačka pitanja za novinarke:

1. Što je razlog muške dominacije na čelnim pozicijama u sportskim medijskim redakcijama?
2. Susreću li se sportske novinarke s većim kritikama na račun vlastite kompetentnosti za obavljanje posla od muških kolega?

Istraživačka pitanja za sportašice:

1. S kakvim su se rodnim neravnopravnostima susrele tijekom karijere?
2. Na koji način hrvatski tiskani mediji prema njima, mogu pomoći u popularizaciji ženskog sporta i smanjenju njegove stigmatizacije?

5. Rezultati istraživanja i rasprava

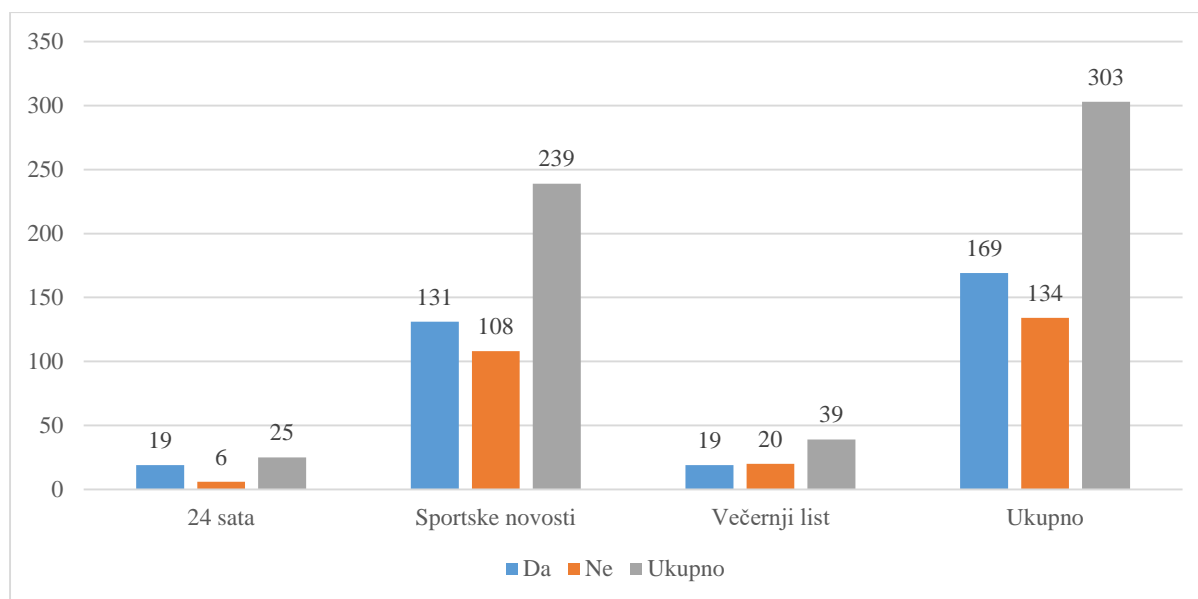
U analizi sadržaja medijskog teksta dnevnih novina *24 sata*, *Sportskih novosti* i *Večernjeg lista* ukupno su analizirana 303 članka. Od ukupnog broja 25 analiziranih članaka otpada na *24 sata*, 239 na *Sportske novosti* i 39 na *Večernji list*. Arhivskoj građi je pristupljeno u elektronskom obliku, *Sportskim novostima* putem *online* pretplate na tiskano izdanje, a *Večernjem listu* i *24 sata* putem PressReadera, *online* arhive koja sadrži „najbolje novine i magazine iz više od 120 zemalja svijeta“ (Pressreader.com, 2020).

5.1. Naglasak na stereotipima

Žene u sportu često su etiketirane stereotipima. Očituje se to u dodjeljivanju neprikladnih epiteta, oslovljavanjem sportašica njihovim imenima umjesto prezimenima i naglašavanjem fizičkog izgleda te informacija iz privatnog života. Analiza sadržaja tiskanih izdanja *24 sata*, *Sportskih novosti* i *Večernjeg lista* pokazala je na uzorku od 303 analizirana članka kako u njih čak 169 postoji neka vrsta stereotipnog prikazivanja žena. U tome prednjači *24 sata* gdje su elementi stereotipizacije žena u sportu pronađeni u čak 19 od 25 analiziranih članaka.

Primjerice, u izvještaju s natjecanja Svjetskog kupa za skijašice na zagrebačkom Sljemenu neimenovani autor *24 sata* piše kako je pobjednici natjecanja Mikaeli Shiffrin gradonačelnik Grada Zagreba Milan Bandić „dodijelio šampanjac i krunu“ te kako ju je „s leđa obgrlio“. Autor je svjesno skrenuo pažnju s ostvarenja američke skijašice na zagrebačkog gradonačelnika i slavlje nakon utrke. Ponekad je rezultat u ženskom sportu autorima potpuno sporedna stvar kao što je bio slučaj u kratkoj vijesti o tenisačici Sereni Williams. Njoj se već u nadnaslovu pridaje epitet „puna sebe“, a sve zato što je na teren izašla kada je službeni najavljiivač na teren pozvao protivnicu Simonu Halep. Na kraju članka je opet neimenovani autor poentirao rečenicom „najavljiivač je prozvao „prvu tenisačicu svijeta“, a izašla je – Serena“, kako bi dodatno minorizirao jednu od najuspješnijih tenisačica u povijesti.

Tablica 1: Ima li u članku o ženama u sportu stereotipnog prikazivanja žena

I kada su hrvatske tenisačice u pitanju, autori svih analiziranih dnevnih novina često upotrebljavaju stereotipe. Najistaknutiji stereotip je oslovljavanje najboljih hrvatskih tenisačica Petre Martić i Donne Vekić njihovim imenima, umjesto prezimenima. Ponekad se autorima jednom potkrade ime u tekstu, ali češća je pojava oslovljavanje imenom u članku i opremi teksta više puta. Uz to, fizički izgled Osječanke Donne Vekić često je u fokusu autora, rjeđe na teniskom terenu, znatno više izvan njega. Tako je opet neimenovani autor u *24 sata* istaknuo kako su „Donna i ekipa zablistale na večeri“, a radilo se o gala večeri prije početka Fed Cup natjecanja u Velikoj Britaniji.

S obzirom na činjenicu kako je od 303 analizirana članka, u njih 65 riječ o tenisu, dio medijskog prostora dobila je i bivša tenisačica, a danas izbornica Fed Cup reprezentacije Iva Majoli. Nju je autor *Večernjeg lista* okarakterizirao kao „najneuspješniju izbornicu na svijetu“, dok je ponovno neimenovani autor u naslovu članka u *24 sata* napisao kako će „Majoli žicati Piquea“ referirajući se pritom na to kako će izbornica Majoli od nogometaša i vlasnika udjela u reprezentativnim teniskim natjecanjima Gerarda Piquea tražiti pozivnicu za nastup Hrvatske na ovogodišnjoj završnici Fed Cupa. Majoli se često karakterizira kao nedoraslu za posao kojim se bavi, a uz to ju se u člancima također često oslovljava imenom, dok joj je novinar *Sportskih novosti* nadjenao nadimak „Iva La Diva“.

Zbog sezone koja traje skoro cijelu godinu i kalendara natpranog turnirima, gotovo da nema dana bez teniskih vijesti u sportskim rubrikama dnevnih novina. Zbog manjka prostora, autori su ponekad primorani kratke vijesti, najave natjecanja i izvještaje iz konkurencije tenisačica i

tenisača pisati zajedno u istom članku, a gotovo uvijek je u takvom odnosu snaga pravilo prvo pisati informacije iz muške konkurencije, a tek onda ženske, bez obzira na polučene rezultate. Jedna od čestih pojava, posebno u dužim novinarskim formama poput intervjua, reportaže ili analitičkog članka, je usporedba sportašica i sportaša te njihovih vještina i postignuća. Autori tako često s čitateljima dijele osobna zapažanja, a jedan je od njih je i novinar *24 sata* koji je u uvodu reportaže o obaranju ruku napisao: „Očekivao sam dva Popaja, a dočekale su me dvije Olive.“ Članak obiluje novinarovim komentarima poput čuđenja koje je doživio kada su ga u splitskom klubu dočekale „dvije djevojke krhke građe, koje bih prije povezo s manekenstvom.“ Autor minorizira uspjehe dviju sportašica od kojih je jedna i svjetska prvakinja, a u prvi plan osim opažanja o fizičkom izgledu stavlja i aluziju na obaranje ruku kao muški sport i ističe kako „niti jedan muškarac iz publike nije uspio ni pomaknuti ruku djevojci od 55 kila! A svjetska je prvakinja u 100 eura izazvala sve muške. Nisu imali šanse.“ Osim već ranije opisanog oslovljavanja imenom karakterističnog za neke druge sportove, autor o sportašicama piše kao o „curama“ i „djevojkama“ te ih u nijednom trenutku ne spominje kao obaračice ruku ili sportašice.

Najpoznatiji stereotip o ženama u sportu je isticanje fizičkog izgleda. Iako oku vidljiviji kada je u pitanju grafička oprema, isticanje fizičkog izgleda pojavljuje se i u samom tekstu. Primjerice, nakon što je hrvatski tenisač Ivan Dodig u paru s Tajvankom Latishom Chan osvojio Wimbledon, autori *24 sata* su Chan okarakterizirali kao tenisačicu koju „navijači obožavaju zbog atraktivna izgleda, ali ima ona još štošta za ponuditi.“

Vijest o snimanju kalendara rukometašica koprivničke Podravke prenijela su sva tri analizirana medija, a najviše pažnje posvetila mu je sportska rubrika *24 sata* uz naslov: „Uh, vruće: Podravkašice su začinile kraj godine“, dok je u nadnaslovu rukometašicama nadjenut epitet „prave ljepotice“. Na snimanju kalendara u večernjim haljinama koje je održano u koprivničkoj dvorani „zablistale su ljepotice poput Grkinje Lamprini Tsakalou“, a neimenovani autor nije propustio istaknuti kako su rukometašice Podravke dobre „na terenu s loptom u rukama, ali dobro im ide i pred objektivom fotoaparata.“

Ovakav način izvještavanja o ženama u sportu vidljiv je i u *Sportskim novostima* i *Večernjem listu*. Kako je jedan od analiziranih dana bio i Međunarodni dan žena 8. ožujka, *Sportske novosti* tom su prigodom posvetile zadnju stranicu Ženskom nogometnom klubu Marjan koji je taj dan simbolično slavio i svoj rođendan. U tekstu je istaknuto kako u dosadašnjoj povijesti kluba „Marjan ima tradiciju ženskih predsjednica“ što zaista nije karakteristično u hrvatskim sportskim kolektivima i vrijedno je isticanja. Ipak, autor je pri nabranjanju bivših i sadašnje predsjednice kluba posebno istaknuo kako je Marjan „medijski poznat što za predsjednicu ima

mladu i atraktivnu Mateu Bešlić“. Autor je isticanjem fizičkog izgleda aktualne predsjednice bacio sjenu na cijeli članak i na čestitku iz nadnaslova koja glasi „Sretan dan žena“. Osim *Sportskih novosti*, nijedan drugi analizirani dnevni list nije imao članak posvećen ženama u sportu na Međunarodni dan žena.

Kada su u pitanju duže novinarske forme, u *Večernjem listu* bilježi se najmanje stereotipnog prikazivanja žena u sportu. Ipak, i ovdje postoje iznimke, posebno kada je riječ o stereotipima vezanima uz fizički izgled. Tako autor u razgovoru s taekwondošicom Karlom Prodan ističe kako bi „sudeći po fotkama na njezinom Instagramu ona mogla biti i model.“ Isti autor je u portretu bivše taekwondošice, a danas stomatologinje Marine Sumić istaknuo kako je „nekad izbijala zube, a sada će ih popravljati i ugrađivati.“

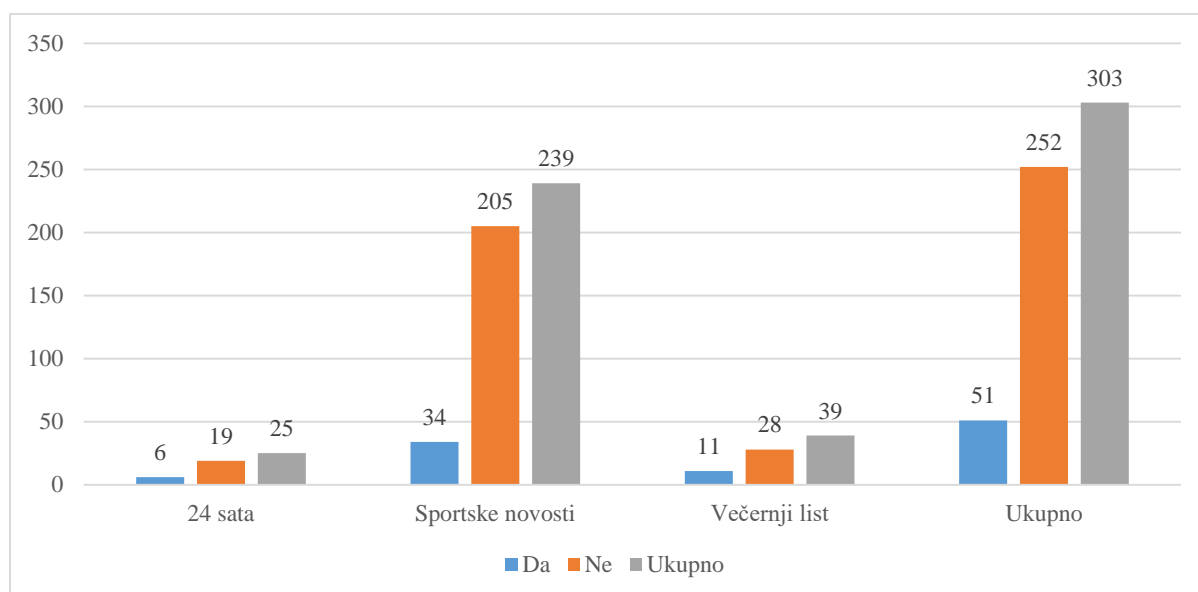
Prema ranije navedenom iz analize sadržaja, čini se kako je stereotipno prikazivanje žena u sportu i danas uvriježeni način izvještavanja u tiskanim medijima. S tom tvrdnjom djelomično se slažu i akterice. Tihana Nemčić, bivša nogometna i futsal reprezentativka Hrvatske, a danas doktorica znanosti s Kineziološkog fakulteta u Zagrebu, naglašava kako se zbog zadržavanja interesa za ženski sport „naglasak stavlja na ono što je interesantno i privlačno. Pažnja najbrže odlazi na pogled lijepe žene, dok rezultati postaju sporedni.“

Takvom načinu izvještavanja o ženama u sportu pridonose i pravila odijevanja u pojedinim sportovima. Naime, u odbojci postoji kodeks usmjeren na sportsku opremu koji stvara razliku između sportašica i sportaša, a tome svakodnevno svjedoči hrvatska reprezentativka i igračica HAOK Mladosti Lea Deak koja ističe vlastito nezadovoljstvo: „Pošto sam i sama odbojkašica mogu reći i u ime svojih suigračica da bi bile puno zadovoljnije kad donji dio dresa ne bi bio tako uzak, nego da se prije svega osjećamo udobno dok igramo.“

Dugogodišnja novinarka Hrvatske radiotelevizije (HRT) Mirna Zidarić također smatra kako je temelj stereotipnog prikazivanja žena u sportu naglašavanje njihova fizičkog izgleda. U odgovoru se pavela brojnim primjerima, a kao prvi je navela stereotipno prikazivanje tenisačice Donne Vekić atraktivnom, „dok tenisače i sportaše nikada ne ocjenjuju tako.“ Kodeksi odijevanja njoj ne predstavljaju temelj za stereotipno prikazivanje žena u sportu. Kao primjer je navela vaterpolo u kojemu sportašice nastupaju u jednodijelnim kostimima, dok se sportaši natječu u oskudnom donjem dijelu kupaćeg kostima. Ipak, problem postoji, ali u „TV kamerama i režiserima prijenosa koji na natjecanju zumiraju dijelove tijela koje ne bi trebali.“ Sa stavovima ostalih akterica ne slaže se urednica i novinarka *Sportskih novosti* Renata Beluhan. Prema njenom mišljenju „vrhunske sportašice dobivaju svoj tretman ovisno o uspjehu i jedna Sandra Perković, Janica Kostelić, Sara Kolak... dobit će isti prostor u novinama neovisno o tome kako izgledaju.“

Kada je riječ o iznošenju informacija iz privatnog života, hrvatski tiskani mediji u puno manjoj mjeri tome imaju sklonost od primjerice isticanja fizičkog izgleda. Od 303 analizirana članka 51 sadrži elemente iz privatnog života žena u sportu. Nijedan od analiziranih tiskanih medija u tom području ne odskaka na negativan ili pozitivan način. Ipak, pojava informacija iz privatnog života češća je u dužim novinarskim formama poput intervjua, portreta i reportaže nego što je to slučaj u kratkim vijestima, najavama i izvještajima s natjecanja gdje su autori više usmjereni na sportski segment priče.

Tablica 2: Iznose li se u članku o ženama u sportu informacije iz privatnog života?

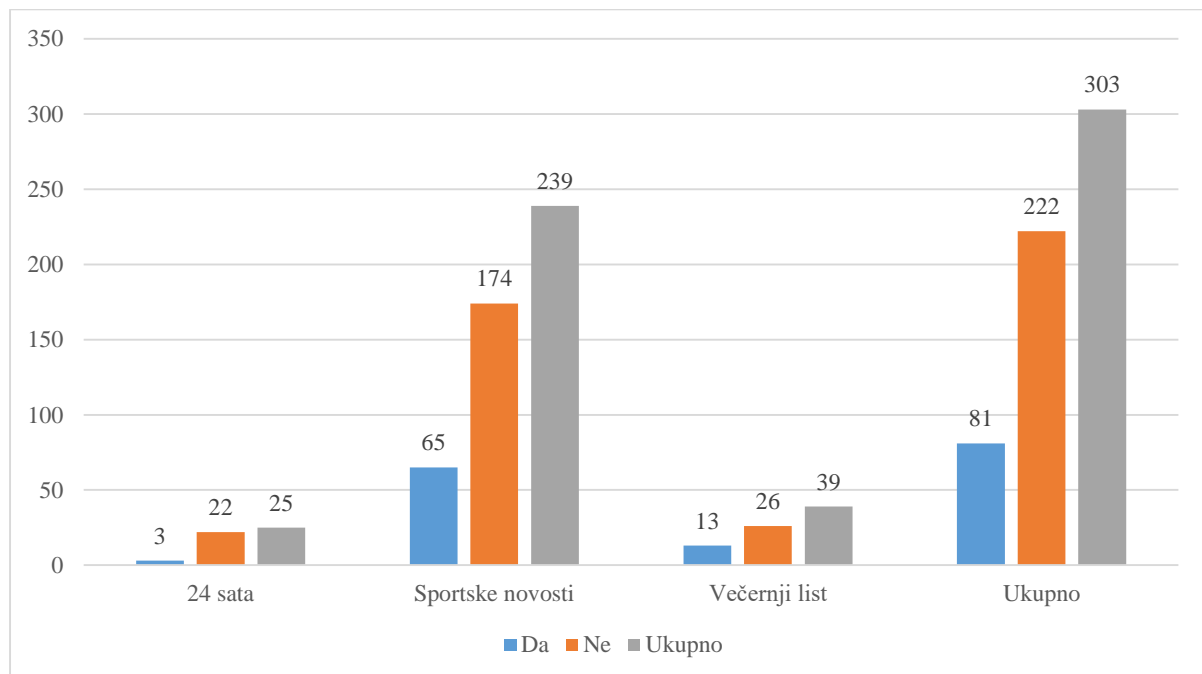
Kada ističu informacije iz privatnog života, autori najčešće naglašavaju razinu obrazovanja žene u sportu, posebno kada se radi o završenom fakultetu. Time daju na vrijednosti sportskom uspjehu koji je postignut uz paralelno visoko obrazovanje. Također, popularne su i informacije o ljubavnom životu. Primjerice, samostreličarka Valentina Pereglin otkrila je u razgovoru s novinarom *Večernjeg lista* kako joj je dečko glazbenik i da su u vezi godinu dana, a sam autor teksta inzistirao je i na odgovoru kako su se upoznali. Uz ljubav, naglasak se često stavlja na obitelj općenito, a ponekad i na djecu. „Kad je pred nepunih godinu dana rodila sina, Marta Batinović bila je uvjeren da je njena rukometna karijera završena“, pisao je autor iz *Sportskih novosti* u intervjuu u kojemu mu je rukometašica objašnjavala razloge igranja za Crnu Goru nauštrb Hrvatske.

S druge strane, socioekonomski status je sfera privatnog života koja se kod sportašica spominje u puno manjoj mjeri u odnosu na sportaše. Kod sportaša su karakteristične priče o odrastanju u siromaštvu i odricanju kako bi se ostvarila sportska karijera, dok je kod sportašica takva vrsta

izvještavanja puno rjeđa. Jedna od iznimki je nogometašica Marija Matuzić poznata i pod nadimkom Maca Maradona koja je progovorila o tome zašto je u ranijoj dobi odbijala ponude iz inozemstva: „Bila sam mlada, teško smo živjeli. Gdje ću ja u Dugoj Resi ostaviti svoju majku i otići u zemlju gdje ne znam niti jezik“, govorila je Matuzić u razgovoru za *24 sata*.

Stereotipno prikazivanje žena u sportu ne prestaje na svim ranije navedenim elementima. Jedan vrlo važan segment stigmatizacije žena u sportu je i naglašavanje autora da se radi o ženskom sportu. To je fenomen rijetko prisutan kada se radi o muškom sportu. Iako naglašavanje da se radi o ženskom sportu nije često, postoji razlika u učestalosti kojom to rade *Sportske novosti* u odnosu na *24 sata* i *Večernji list*.

Tablica 3: Naglašavanje autora u članku o ženama u sportu da se radi o ženskom sportu

Rezultati istraživanja su pokazali da se u *Sportskim novostima* u 27.1 posto članaka naglašava da je riječ o ženskom sportu kod izvještavanja o pojedinom sportu, dok je u *Večernjem listu* taj postotak veći i doseže 33 posto. U *24 sata* najmanje se naglasaka stavlja na činjenicu kako je riječ o ženskom sportu, tek 12 posto. Iako postoji naglašavanje autora da se radi o ženskom sportu, ono je puno rjeđe pri opisivanju samog sporta, primjerice „ženski tenis“. Puno je češći naglasak na tome da se radi o ženskom sportu općenito pa autori u većoj mjeri koriste izraze „ženska reprezentacija“, „ženska konkurencija“, „ženska ekipa“, „u ženskom meču“ ili „kod žena“. Većinom se navedeni izrazi koriste kada se u istom članku spominju sportašice i sportaši, osim „ženske reprezentacije“ što je izraz koji se najčešće pojavljuje.

5.2. Slaba vidljivost žena u sportu

Tiskani mediji u Hrvatskoj izvještavanju o ženama u sportu pridaju malo pažnje i prostora. Govori u prilog tome i ovo istraživanje kojim je obuhvaćeno 28 dana u 2019. godini. Broj od 303 članka objavljena u konstruiranom mjesecu od 28 dana daju dnevni prosjek od nešto manje od 11 članaka u danu, točnije 10.8. Prosjek znatno podižu *Sportske novosti* s 239 članaka, dok sportske rubrike *24 sata* i *Večernjeg lista* broje 25, odnosno 39 članaka u navedenom razdoblju. Kao što je i ranije navedeno, u obzir treba uzeti kako broj stranica u sportskim rubrikama *24 sata* i *Večernjeg lista* u analiziranom vremenu iznosi između četiri i osam stranica, dok *Sportske novosti* izlaze u izdanjima od 24 ili 32 stranice.

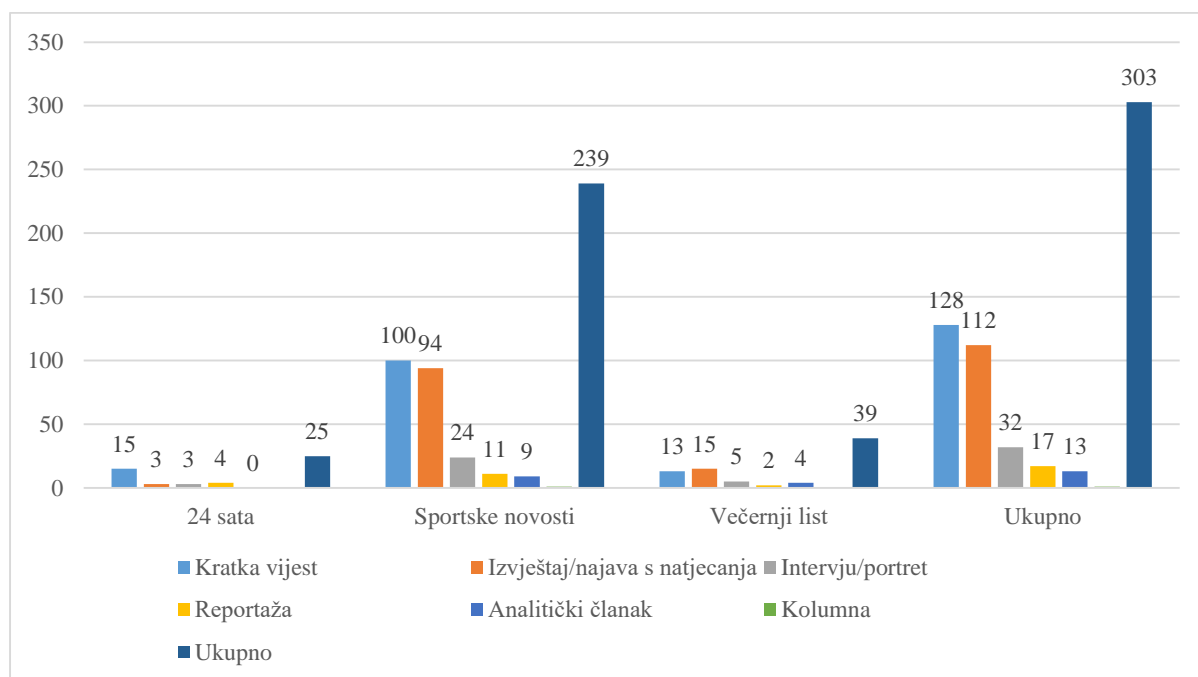
Više u prilog tezi o manjku pažnje i prostora ženama u sportu od strane hrvatskih tiskanih medija govori činjenica kako su od 303 analizirana članka, njih samo 15 najavljeni na naslovnici. U jednom navratu radilo se o članku u *Večernjem listu*, a 14 puta riječ je bila o *Sportskim novostima*. Ipak, valja naglasiti kako je članak najavljen na naslovnici u *Večernjem listu* bio trenerska suradnja Gorana Ivaniševića i tenisača Novaka Đokovića, dok se u istom članku pojavljivala i najava turnira tenisačica u Wimbledonu.

Najavljeni članak s naslovnice samo je dva puta bio izvještaj s utakmice u *Sportskim novostima*. Prvi put kada su rukometašice Podravke pobijedile u susretu europske Lige prvakinja, a u drugom navratu radilo se o izvještaju s finala futsal turnira Kutija šibica kojemu su *Sportske novosti* sponzor. U dva navrata to su bili intervjui s tenisačicom Petrom Martić i rukometašicom Ivanom Kapitanović, dok su preostale teme bili odustajanja brojnih maratonki tijekom nastupa na Svjetskom atletskom prvenstvu u Dohi uslijed loših uvjeta (najava na naslovnici je išla više puta), najava atletskog Hanžekovićevog memorijala i najava dodjele nagrada za najboljeg rukometaša i rukometašicu u 2019. godine. U prijevodu, *Sportske novosti* iz ženskog sporta najavljuju većinom događaje uz koje su izravno vezani sponzorstvom ili suradnjom (Kutija šibica, Hanžekovićev memorijal i dodjela rukometnih nagrada), a u manjoj mjeri sadržaj poput ekskluzivnih intervjua i izvještaja s natjecanja.

S obzirom na to da se na naslovnicama najčešće najavljuju veliki članci, odnosno složene novinarske forme, nije iznenađenje što je samo 51 od 303 analizirana članka A šlager, odnosno tekst dužine 3.000 ili više znakova. Ponovno se najveći broj članaka nalazi u *Sportskim novostima* (33), dok na *Večernji list* i *24 sata* otpada 12, odnosno 6 članaka. Ipak, *Sportske novosti* objavljuju tek 13.8 posto A šlagera, *Večernji list* 24 posto, a *24 sata* približno 31 posto od ukupnog broja vlastitih analiziranih članaka.

U analizi sadržaja članci su osim po duljini podijeljeni i prema vrsti, odnosno na kratke vijesti, izvještaje i najave natjecanja, intervjuje ili portrete, reportaže, analitičke članke i kolumne. Većina tekstova o ženama u sportu otpada na kratke vijesti te izvještaje i najave natjecanja od čega kratkih vijesti ima čak 128. Posebno je porazan podatak kako su tek 63 članka intervjui ili portreti, analitički članci, reportaže i kolumne, odnosno tradicionalno složenije novinarske forme.

Tablica 4: Koja je vrsta teksta članak o ženama u sportu?

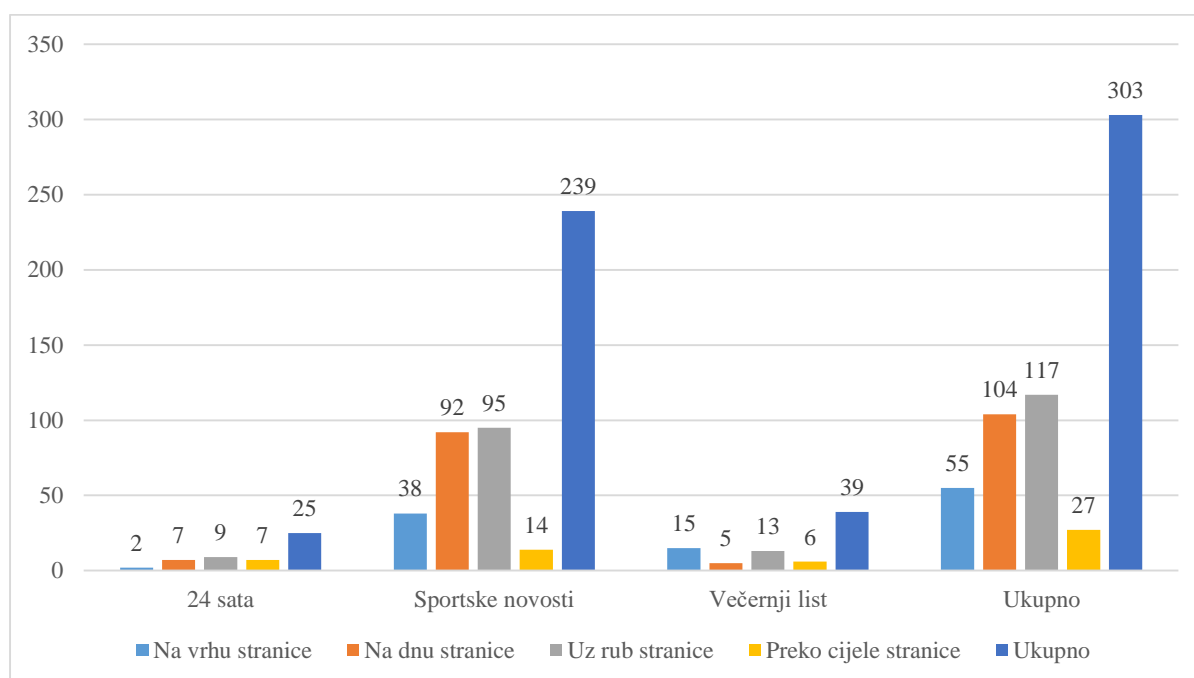
Rezultati istraživanja slični su kod svih analiziranih medija. Prednjače jednostavne novinarske forme poput kratkih vijesti i najava te izvještaja s natjecanja. Određeni nesrazmjer u broju članaka vidljiv je jedino na primjeru *24 sata* gdje kratke vijesti dominiraju u odnosu na ostale novinarske forme. Činjenica je da *24 sata* kao tiskani mediji izlazi u manjem formatu od ostalih analiziranih medija i njenim sveukupnim sadržajem dominiraju kratke vijesti, a manje primjerice najave i izvještaji s natjecanja kojih u preostala dva medija ima znatno više. Valja naglasiti i razmjerno veliki broj analitičkih članaka u odnosu na zbroj svih analiziranih članaka u *Večernjem listu*. Samo je jedan autor svih analitičkih članaka u *Večernjem listu*, specijalizirani novinar za tenis koji u svojim tekstovima na istovjetan kritički način piše o tenisačicama i tenisačima.

Iako su kolumne sadržaj koji na tjednoj bazi objavljuju sva tri analizirana medija, samo jedna je izvještavala o ženama u sportu. Radi se o kolumni autora *Sportskih novosti* pod naslovom

„U interesu hrvatskog rukometa“ koja je objavljena 22. listopada 2019. godine. Tema je neodazivanje rukometašica Podravke Vegete reprezentativnom okupljanju i odigravanju dviju prijateljskih utakmica protiv reprezentacije Njemačke. Kolumna se na kritički način osvrće na spomenuti potez, dok autor i prije samog odigravanja utakmica predviđa konačni ishod protiv Njemačke „s kojom se ni velike cure nisu mogle nositi.“

Kolumne se u *Sportskim novostima* tradicionalno nalaze uz rub stranice, a takvih je ukupno 95 članaka o ženama u sportu analiziranih u *Sportskim novostima*. Rub stranice je položaj na kojemu u *Sportskim novostima* dominiraju članci o ženama u sportu, a druga najpopularnija pozicija je dno stranice gdje su *Sportske novosti* smjestile 92 članka o ženama u sportu. Na vrhu i preko cijele stranice, odnosno na najvidljivijim mjestima, tek su 52 članka, od čega 14 preko cijele stranice.

Tablica 5: Na kojoj poziciji u novinama se nalazi članak o ženama u sportu?

Članci su vidljiviji kada su u pitanju *24 sata* i *Večernji list*. Iako imaju ukupno 16 članaka na manje vidljivim mjestima, u *24 sata* čak sedam tekstova zauzima prostor preko cijele stranice. Radi se o tri intervjua i četiri reportaže analiziranih u prethodnom dijelu. Vidljivost složenih novinarskih formi u *24 sata* iznimno je visoka zbog smanjenog formata. U *Večernjem listu* šest je članaka preko cijele stranice, od čega su četiri intervjua, jedna reportaža sa Svjetskog atletskog prvenstva u Dohi i jedan izvještaj s natjecanja. *Večernji list* prednjači kada su u pitanju članci na vrhu stranice, iako taj podatak treba uzeti s rezervom jer sportska rubrika

Večernjeg lista na svojim stranicama često sadrži javne pozive koji zauzimaju veliki dio prostora na stranici.

Nastavno na rezultate istraživanja, lako je uvidjeti kako su za članke o ženama u sportu na stranicama tiskanih medija rezervirana manje vidljiva mjesta, a shodno tome i kraći članci. Svjesne su toga i žene u sportu, a svaka navodi svoja objašnjenja. Tihana Nemčić ponudila je najviše razloga za takvo što, s posebnim naglaskom na „patrijarhalni sustav koji već dugo vremena egzistira u našoj zemlji, zatim nejednake financije u dva sustava, dometi u muškom i ženskom sportu koji su dijametralno suprotni, baš kao i zanimljivost sporta (uz iznimke).“ Na tragu posljednje tvrdnje je i HRT-ova novinarka Mirna Zidarić koja smatra da su „žene zastupljene onoliko koliko njihovi rezultati nalažu. Tijekom blistave skijaške karijere Janica Kostelić svakodnevno je bila u medijima, kao što je bio slučaj s Blankom Vlašić ili pak Sandrom Perković.“

Zidarić je naglasila kako su hrvatske sportašice uspješnije u individualnim od ekipnih sportova, dok je odbojkašica Lea Deak oprečnog mišljenja i promišlja kako „se njihove priče općenito smatraju manje impresivnim od muških.“ Kao dodatni problem ekipnog ženskog sporta navela je primjer iz mlađih dobnih kategorija odbojkaških reprezentacija: „Iako su djevojke uvijek ostvarivale bolje rezultate na svim natjecanjima, svejedno se više i novaca i vremena ulagalo u mušku ekipu“, istaknula je Deak. Manjak medijskog prostora i stereotipno prikazivanje žena u sportu samo su vrh strukturalnih problema s kojima se susreću žene u sportu, a slično razmišlja i Renata Beluhan koja ne spori kako „ženski sport izaziva manje zanimanje od muškog, to je činjenica, ali je problem što se iza toga najlakše sakriti.“

Na mišljenja žena u sportu i prethodne rezultate istraživanja naslanja se i podatak kako su analizirani tiskani mediji u samo devet od 303 članka o ženama u sportu koristili naslov, nadnaslov i podnaslov, odnosno svu dostupnu opremu. *Večernji list* samo u rijetkim prilikama koristi podnaslove, točnije u tri od 39 analiziranih članaka. Ta tri članka ujedno su bili oni u kojima je korištena sva dostupna oprema teksta. Na tom planu *Sportske novosti* više eksperimentiraju te ne postoji posebno pravilo u korištenju opreme, ponekad je naslov uz podnaslov, a ponekad uz nadnaslov. Tiskano izdanje *24 sata* u 18 od 25 analiziranih članaka koristi samo naslov kao opremu teksta, a tome u prilog ide i podatak od 18 članaka koji spadaju u kategoriju jednostavnih novinarskih formi, kratkih vijesti, najava ili izvještaja s natjecanja.

5.3. Podzastupljenost novinarki koje izvještavaju o sportu

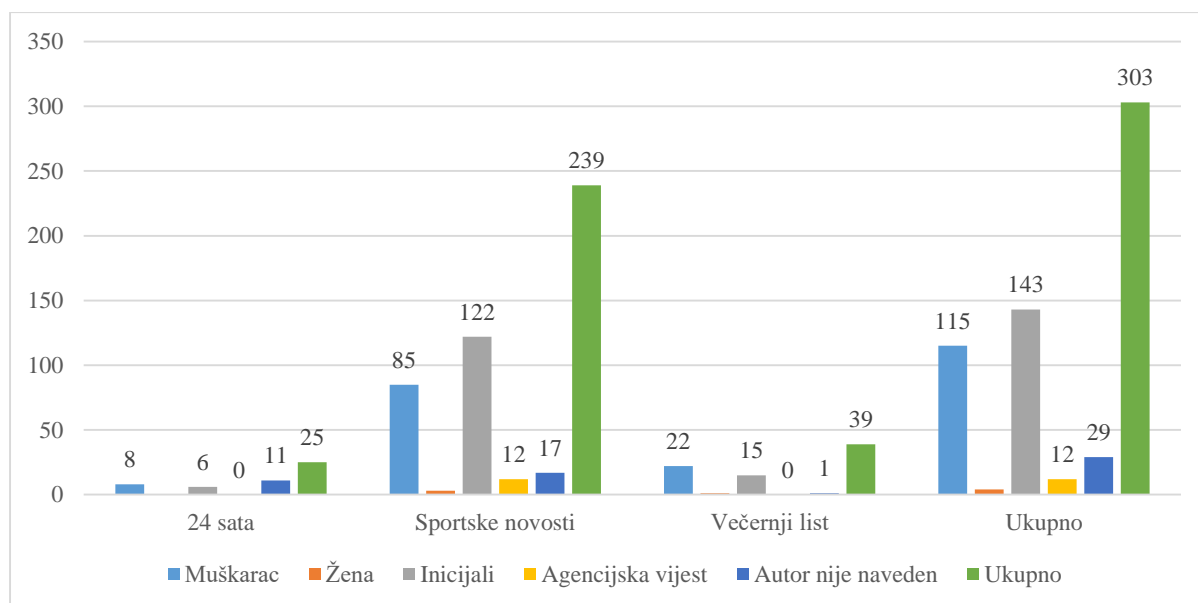
Žene u sportu nisu medijski podzastupljene samo kada je riječ o sportašicama, već i kada su u pitanju novinarka. Od 303 analizirana članka o ženama u sportu, njih samo četiri potpisale su

autorice/novinarke. Radi se o tri članka u *Sportskim novostima* i jednom članku u *Večernjem listu*. Autorice tekstova u *Sportskim novostima* su dvije. Jedna novinarka pisala je analitički tekst o američkoj skijašici Mikaeli Shiffrin pod naslovom „Shiffrin iz druge dimenzije“, dok se druga bavila nogometnim temama, prvo izvještajem sa Svjetskog prvenstva za nogometašice u Francuskoj, a onda i najavnim intervjuom s malonogometašicom Karlom Resanović na turniru Kutija šibica.

Novinarka *Večernjeg lista* provela je intervju sa Sandrom Martić, majkom hrvatske tenisačice Petre Martić. U intervjuu nema stereotipnog prikazivanja zato što se Petru Martić portretira kao upornu i karakternu tenisačicu koja je uspjela unatoč preranoj smrti oca i brojnim ozljedama. Taj kut u priči postignut je informacijama iz privatnog života, već ranije spomenutom smrti oca, propuštanjem maturlne zabave zbog turnira i informacijom koju je srednju školu tenisačica završila. Ipak, sve informacije iznesene u intervjuu izjave su majke Sandre Martić.

S druge strane, novinarka *Sportskih novosti* je u izvještaju sa Svjetskog prvenstva za nogometašice u Francuskoj prošle godine koristila jedan stereotipni element. U naslovu je američku nogometašicu Megan Rapinoe okarakterizirala kao onu koja „Amerikanke vodi do titule i svađa se s Trumpom“. Aludiranje je to na javni poziv koji je Rapinoe uputila svojim suigračicama da se zajedno s njom ne odazovu pozivu predsjednika Donalda Trumpa u Bijelu kuću ako osvoje titulu Svjetskog prvaka. Ipak, prizvuk dijela naslova gdje se spominje „svađa s Trumpom“ može se okarakterizirati kao stereotipno prikazivanje žena kao svadljivih. U najavnom intervjuu s malonogometašicom Karlom Resanović novinarka je koristila dva stereotipna elementa od kojih su oba česta pojava u tiskanom novinarstvu. Nakon jedne od izjava sugovornice koristila se epitetom „simpatična studentica“. Uz to, naglasila je da se radi o ženskom sportu pišući o turniru malonogometašica kao o „turniru za žene“. U analitičkom članku druge autorice nije bilo stereotipnog prikazivanja skijašice Mikaele Shiffrin. Premda su autorice koristile određene stereotipne elemente u svojim člancima, nisu isticale fizički izgled sportašica.

Tablica 6: Tko je autor članka o ženama u sportu?

U 303 analizirana članka žene su još samo dva puta autorice potpisane inicijalima. Opet se radi o jednoj od dvije autorice *Sportskih novosti* koja je pisala ranije navedeni analitički članak. U istraživanju obuhvaćenim tiskanim medijima upravo *Sportske novosti* autora najviše potpisuju inicijalima, čak 122 puta u 239 analiziranih članaka. Posebnost tiskanog izdanja *24 sata* je što u 11 od 25 članaka ne navode autora, dok *Večernji list* i *24 sata* nikada ne posežu za agencijskim vijestima. Čak 115 članaka o ženama u sportu ima muškog autora, a veći je jedino broj članaka potpisanih inicijalima, ukupno 143.

Iako rezultati istraživanja sugeriraju kako novinarke više izvještavaju s natjecanja sportaša, moguće zbog toga što im je od njih lakše doći do izjave no što je to njihovim kolegama novinarima, zbog iznimno malog broja tekstova koje potpisuju novinarke nije moguće donositi takve zaključke. Naime, zbog veće zastupljenosti muškog sporta u analiziranim dnevnim novinama, očekivano je da sportske novinarke više izvještavaju s natjecanja sportaša, ali ne postoji kvantitativni način dokazivanja da im je od sportaša lakše doći do izjave ili da izvještavaju s natjecanja sportaša zbog pritiska urednika.

U toj domeni najpouzdaniji izvor su novinarke koje opovrgavaju postavljenu hipotezu. Mirna Zidarić smatra da „kada se izvještava s nekog zadatka nije bitan spol. Moje profesionalno polazište i iskustvo je takvo, a svatko tko ima drugačiji poriv trebao bi se zapitati iz kojeg zapravo razloga radi ovaj posao.“ Još je deklarativnije istu hipotezu odbila Renata Beluhan koja se pvela vlastitim iskustvom iz *Sportskih novosti* gdje urednik nju ili neku drugu kolegicu

nikada nije „poslao na neko natjecanje prvenstveno zato što bih lakše došla do izjave muškog sportaša.“

Ipak, potrebno je naglasiti kako je u sportskim rubrikama analiziranih dnevnih novina očita dominacija novinara. Osim spomenutih novinarki u *Sportskim novostima* te u *Večernjem listu*, još je samo jedna novinarka u sportskoj redakciji *24 sata*. Riječ je o novinarki koja u analiziranim izdanjima nije pisala o ženskom sportu. Razloga muške dominacije u svijetu sportskog novinarstva je mnogo, a Renata Beluhan kao glavni ističe „društvo u kojem se 'podrazumijeva' da muškarci znaju više o sportu i da su kompetentniji. Osim toga, postoji i poprilična razlika između priznavanja kompetentnosti 'na riječima' i onoga kako se žene tretiraju kad dođe do izbora na više pozicije.“ Na sličnom tragu, ali iz malo drugačije perspektive je Mirna Zidarić koja dolazi do zaključka kako „su muškarci, kolege i prijatelji, dio društva koji zajedno izlazi, ima svoje wpp grupe i razmjenjuju vijesti, informacije i šale, dok rijetke žene u njihovu radnom okruženju nisu dio tog stada“.

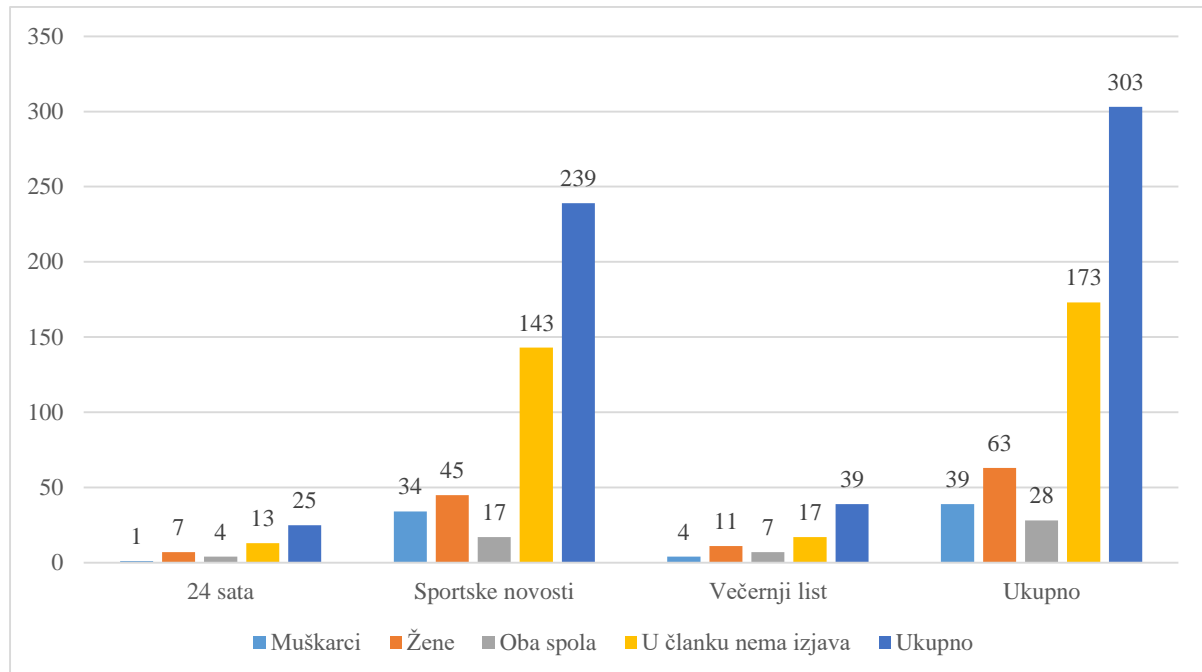
Mišljenje Mirne Zidarić na tragu je iskustava novinarki iz polustrukturiranih intervjua koje je u SAD-u proveo Edward M. Kian (2007). Sve tri ispitanice u spomenutom istraživanju su priznale kako ih muški kolege tretiraju kao dio njihova društva sve dok se sportske novinarke ponašaju u skladu s pravilima muške novinarske zajednice. Iskustva govore (Kian, 2007: 11) kako se sportski novinari u društvu kolegica ponašaju kao da su one stopljene s tim društvom i nema potrebe za obraćanjem pažnje na nekusne šale i psovke koje su proizvod druženja sportskih novinara.

Ipak, sportske novinarke su često izostavljene iz masovnijeg muškog novinarskog društva, njihov rad je pod povećalom urednika i skloniji kritikama od rada muških kolega. Nejednakost u kriterijima primjećuje Mirna Zidarić koja priznaje kako se svaka riječ novinarke „duplo važe i kritizira, te su potrebne godine upornosti, rada, volje i truda da se dokaže kako jednako ili čak bolje žene mogu odraditi neki zadatak.“ Renata Beluhan odgovorila je iz perspektive *Sportskih novosti* gdje još uvijek postoji klasična podjela novinara po sportovima. Iz te podjele vrlo se dobro da iščitati položaj novinarki u redakciji i kako se „podcjenjuje njihova kompetentnost, pogotovo ako zadiru u sportove koji se više percipiraju muškima. Odnosno, na puno većem udaru će se naći ako prate primjerice košarku, rukomet, nogomet...“

Situacija se može mijenjati na bolje ako žene u sportu progovore o svojim iskustvima. Ipak, iz provedene analize sadržaja vidljivo je kako su one podzastupljene izjavama u člancima o ženama u sportu. Žene samostalno daju izjave u 63 od 303 analizirana članka, dok su oba spola zastupljena izjavama u članku 28 puta. Zaključak je kako su žene u sportu sudjelovale izjavama

u članku u kojem su bile glavne akterice u samo 30 posto slučajeva. Najviše ipak odskače podatak kako u čak 173 članka uopće nema izjava.

Tablica 7: Tko daje izjave u članku o ženama u sportu?

Analizirani tiskani mediji u većini svojih članaka nemaju izjave. Jedino u *Večernjem listu* ta brojka ne premašuje polovicu analiziranih članaka. *Sportske novosti* prednjače u tom segmentu jer imaju čak 100 analiziranih kratkih vijesti i 94 najave ili izvještaja s natjecanja u kojima su izjave rjeđe. Iako na malom uzorku, *24 sata* pokazuju trend osjetno većeg broja članaka u kojima žene daju izjave u odnosu na muškarce za razliku od *Sportskih novosti* i *Večernjeg lista*. Podzastupljenost žena očituje se na svim razinama u sportu. S obzirom na podatak kako u sportskim redakcijama novinarki ima puno manje od novinara, postavlja se pitanje priječe li muškarci jednak razvoj i podizanje na hijerarhijskoj ljestvici ženama u sportu? Dok Renata Beluhan ne želi generalizirati jer je situacija drugačija „od kluba do kluba, redakcije do redakcije“, Mirna Zidarić smatra kako muškarci imaju „pretpostavku da su u sportskom okruženju oni ti koji su predodređeni na vlast i moć, a na ženama je da ih svojim radom uvjere u suprotno, a to je težak i mukotrpan put s kojeg mnoge skrenu u krivom smjeru i nerijetko odustanu.“

Iz sportske perspektive, situacija je slična. Doduše, Tihana Nemčić je otišla korak dalje te istaknula sloj „sportskih djelatnika (menadžera, direktora, trenera) koji ženama ne pružaju dovoljno prilika za razvoj: smatrajući žene možda nedovoljno fokusiranima, koncentriranima

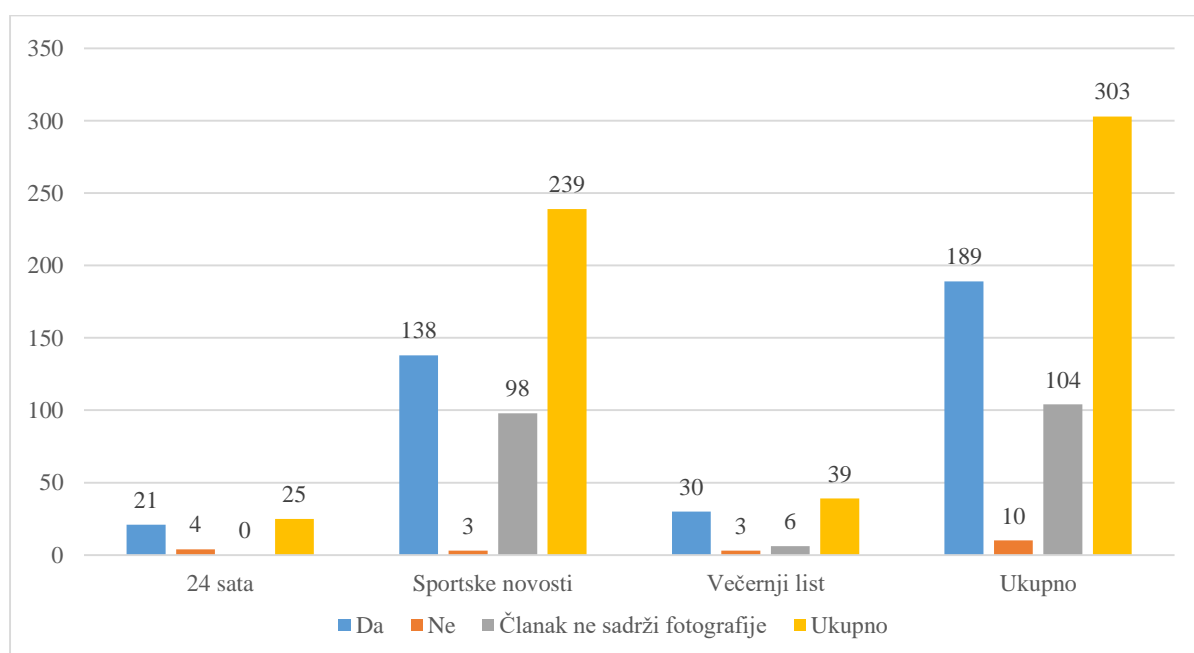
ili dorašlima sportu.“ Na sličnom je tragu i odbojkašica Lea Deak koja ističe kako muškarce u sportu „smeta ako se žene prikazuju uspješnijima od njih. Zbog toga i sami mediji izbjegavaju takvo izvještavanje da se muški dio publike ne bi našao uvrijeđenim.“

5.4. Profesionalno okruženje dominira na fotografijama

Premda je situacija u mnogim segmentima zabrinjavajuća po žene u sportu, tiskani mediji „mogu pomoći tako da sportašice manje prikazuju samo kao „lijepo lice“, a da se u prvi plan stavljaju njihovi sportski uspjesi“, ističe Lea Deak aludirajući pritom na grafičku opremu koja je u tiskanim medijima vrlo važna. Svjedoci smo sve kraćih tekstova i sve većih fotografija, iako analiza sadržaja *24 sata*, *Večernjeg lista* i *Sportskih novosti* samo u određenoj mjeri dokazuje tu tvrdnju. Pod pretpostavkom da *24 sata* i *Večernji list* više koriste grafičku opremu od *Sportskih novosti* analizirana su 303 članka.

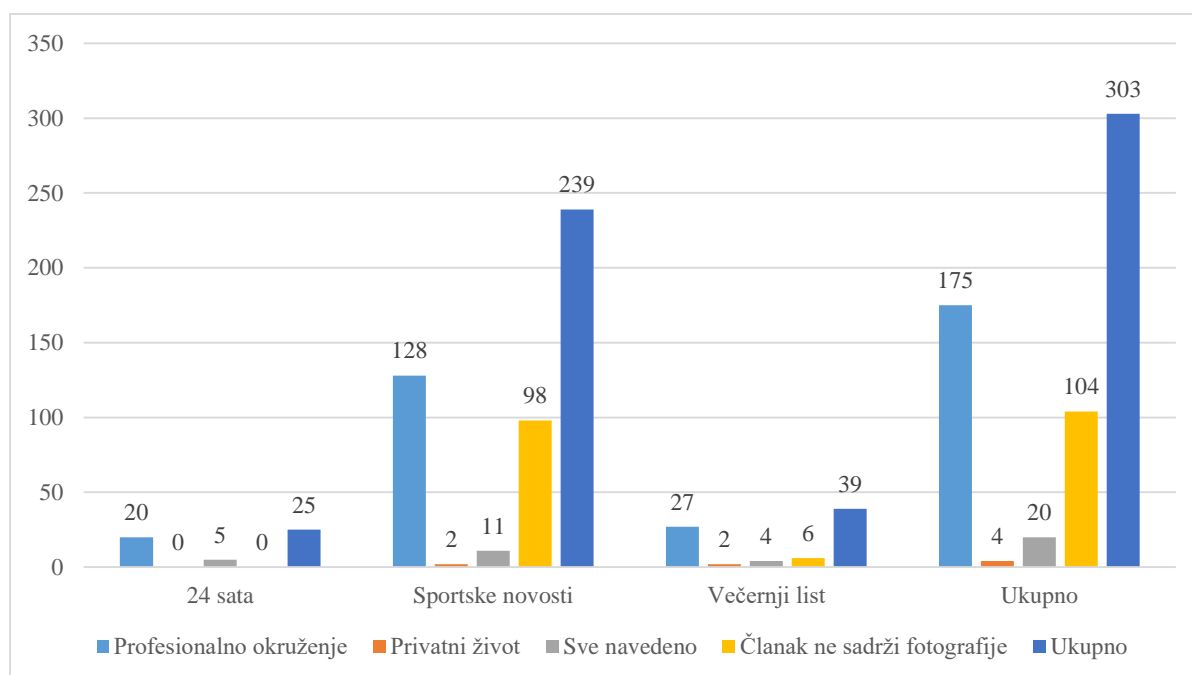
Istraživanje je pokazalo kako 199 članaka o ženama u sportu sadrži fotografije. Ističu se *24 sata* jer svih 25 analiziranih članaka iz tih dnevnih novina sadrži fotografiju. Zanimljivo je da čak i kratke vijesti kojih u *24 sata* ima 15 sadrže fotografiju. Sličan trend prati i *Večernji list* od čijih 39 analiziranih članaka 33 sadrže fotografije. Trend je donekle negativan u *Sportskim novostima* koje u 98 članaka nemaju grafičku opremu. S obzirom na ranije spomenutih 100 kratkih vijesti koliko ih u ovom istraživanju imaju *Sportske novosti*, brojka od 98 članaka bez grafičke opreme ne iznenađuje jer često u novinama od mnogo teksta ne postoji mjesto za grafičku opremu.

Tablica 8: Prate li fotografije temu teksta u članku o ženama u sportu?

Od ukupnog broja članaka o ženama u sportu koji sadrže fotografije, njih čak 175 sadrži fotografije koje prikazuju žene u sportu u profesionalnom okruženju, dok ih samo četiri sadrži fotografije iz privatnog života. U 20 članaka fotografije prikazuju kombinaciju profesionalnog i privatnog života i ne može se u potpunosti razlučiti jesu li fotografije u potpunosti iz privatne ili profesionalne sfere. Po dva članka s fotografijama iz privatnog života broje *Sportske novosti* i *Večernji list*, dok je posebnost *24 sata* u tome što 20 posto njihovih članaka sadrži fotografije koje su kombinacija profesionalnog i privatnog okruženja.

Tablica 9: Kakav je sadržaj fotografija u članku o ženama u sportu?

Najbolji primjer članka koji sadrži fotografije iz privatnog života je onaj pod naslovom „Taekwondo sam morala prekinuti zbog ozljeda pa sam se okrenula boksu, ali Marko Šapit ne mora strahovati zbog toga“ iz nedjeljnog izdanja *Sportskih novosti* 29. prosinca 2019. godine. Članak objavljen na zadnjoj stranici je intervju s bivšom taekwondošaicom Elenom Dizdar koja je zajedno uz novinara Marka Šapita vodila program na dodjeli nagrada *Sportskih novosti* za najbolje sportašice i sportaše u 2019. godine. Dizdar je zbog ozljede prekinula sportsku karijeru i počela se baviti modelingom, a iako je u članku većinom riječ o njenoj sportskoj karijeri, fotografije su sve iz modeling karijere ili privatne arhive. Na posljednju stranicu *Sportskih novosti* koja je u proteklim godinama imala još ovakvih članaka osvrnula se Mirna Zidarić s posebnim naglaskom na „mnoštvo seksistički intoniranih i lascivnih fotografija i

portretiranih tekstova uglavnom o raznim 'voditeljicama', a zapravo starletama, kvazi sportašicama, hrvačicama u blatu i sl.“

Posljednji segment analize sadržaja kada je u pitanju grafička oprema bilo je isticanje fizičkog izgleda akterica na fotografijama. U 35 članaka koji sadrže fotografije pokušava se istaknuti fizički izgled sportašica, dok njih 164 nema istu namjeru. U *24 sata* i *Večernjem listu* više je istaknut fizički izgled no što je to u *Sportskim novostima*. Naime, u *24 sata* 28 posto članaka koji sadrže fotografije pokušava na fotografijama istaknuti fizički izgled akterica, dok je u *Večernjem listu* taj broj 27 posto. U *Sportskim novostima* tek 19 članaka, odnosno nešto više od 13 posto fotografija pokušava istaknuti fizički izgled akterica.

Dobar primjer takvog načina izvještavanja je najava turnira u odbojci na pijesku za odbojkašice i odbojkaše u *Večernjem listu* gdje na fotografiji s loptom pozira odbojkašica Sara Radanović u dvodijelnoj i oskudnoj odbojkaškoj opremi. Premda je u profesionalnom okruženju, eksploatiran je fizički izgled sportašice za fotografiju. Iz tiskanog izdanja *24 sata* valja spomenuti članak pod naslovom „Surferica navodila morskog psa“ koji sadrži fotografiju surferice u bikiniju, dok se morski pas ne nalazi nigdje blizu nje.

Iako postoji puno negativnih primjera iz prakse, akterice upozoravaju kako ima i puno pozitivnih. Mirna Zidarić je istaknula dugogodišnjeg novinara *Sportskih novosti* koji izvještava primarno o tenisu, „istim žarom o Goranu Ivaniševiću i Ivi Majoli, te Borni Ćoriću i Donni Vekić.“ Spomenuti novinar je autor čak 26 članaka analiziranih u istraživanju, pod inicijalima i punim imenom.

Renata Beluhan smatra kako kvalitetnih članaka o ženama u sportu nikada nije nedostajalo, barem što se tiskanih medija tiče, dok je situacija drugačija na internetskim portalima gdje se „u prvi plan guraju tekstovi i opremaju fotografijama kojima je najvažnije privući pažnju pa ovi 'normalni' tekstovi padaju u drugi plan i kad ih ima“, mišljenja je Beluhan. Tihanu Nemčić pozitivno je iznenadilo izvještavanje o nogometnom paru Kristijanu Lovriću i Moniki Conjar jer je u članku „istaknuta ravnopravnost, navedeni su nogometni rezultati i uspjesi od njih oboje, bez posebnog naglašavanja i uzdizanja samo jednog od njih.“

Tiskani mediji u Hrvatskoj mogu znatno pomoći u popularizaciji ženskog sporta i smanjenju njegove stigmatizacije, a Tihana Nemčić smatra kako bi mogli „posvetiti posebne stranice samo za ženski sport, u kojem bi iznosili intervjuje, predstavljali kvalitete žena sportašica, obrazovanost i sl.“ S druge strane, Renata Beluhan mišljenja je kako je rodna neravnopravnost još uvijek duboko ukorijenjena u sport: „Možda sam prekritična, ali ja ne vidim pomak na bolje. Možda na gore. Osobni dojam mi je da nikad nije bilo bitnije kako izgleda sportašica od

toga kako igra, to nije samo problem žena, ali su one tu puno više oštećene“, zaključak je urednice i novinarka *Sportskih novosti*.

5.5. Zaključci istraživanja

Od četiri postavljene hipoteze prije provedbe istraživanja, dvije su u potpunosti potvrđene, jedna djelomično, dok je hipoteza kako autorice sadržaja o ženama u sportu uglavnom izvještavaju s natjecanja muškaraca u potpunosti odbačena. Potvrđene su hipoteze kako se u analiziranim novinama o ženama u sportu uglavnom izvještava s malo pažnje i prostora, a za njih su najčešće rezervirani manji članci na slabije vidljivim mjestima te kako članci o ženama u sportu u tiskanim izdanjima *24 sata* i *Večernjeg lista* češće koriste grafičku opremu od *Sportskih novosti*.

Djelomično je potvrđena hipoteza o tome kako analizirane novine o ženama u sportu učestalo izvještavaju s naglaskom na fizički izgled i privatni život. Ispostavilo se kako analizirane novine ipak ne izvještavaju učestalo o ženama u sportu s naglaskom na privatni život. Analiza sadržaja medijskog teksta pokazala je kako stereotip na fizički pogled i dalje ostaje predvodnik nejednakog izvještavanja o ženama u sportu, a o istom često svoje mišljenje iskazuju i autori članaka. Uz spomenuti fizički izgled, analizirane novine i njihovi autori odlikuju se i davanjem nadimaka te oslovljavanjem sportašica njihovim imenom. Dojam neprofesionalnosti pojačava često isticanje nekompetentnosti žena za obavljanjem posla u sportu, posebno ako dožive poraz, slabi plasman ili općenito, ako bivaju na odgovornoj poziciji u sportu (trener, dužnosnik), a da se ne radi isključivo o igračkoj ulozi. S takvom pretpostavkom složila se i većina sugovornica u polustrukturiranim intervjuima.

Kao što je ranije u radu navedeno, potvrđene su neke od „sedam ključnih tehnika ili nepisanih pravila“ (Bruce, 2013: 129) u uzorcima medijske pokrivenosti žena u sportu. Konkretno, to su rodno obilježavanje, prikladni feminizam, aspekti nepovezani sa sportom i tehnike seksualizacije te ambivalencije. Rodno obilježavanje odnosi se na muški sport kao normu i ne postoji potreba za njegovim karakteriziranjem kao muškog sporta, dok je ženski sport uvijek karakteriziran kao takav. Prikladni feminizam „uključuje naglašavanje psiholoških i emocionalnih karakteristika koje razlikuju žene od muškaraca (Bruce, 2013: 129), dok se aspekti nepovezani sa sportom odnose na ranije navedeno naglašavanje fizičkog izgleda žena u sportu. Srodna joj je tehnika seksualizacije žena u sportu, dok ambivalencija označava unutarnju borbu sportskih novinara između isticanja uspjeha žena u sportu ili trivijalizacije istog (Bruce, 2013: 130).

S druge strane, opovrgnuta je hipoteza kako analizirani mediji o ženama u sportu učestalo izvještavaju s naglaskom na privatni život. Kada se i radi o izvještavanju usmjerenom na privatni život, u sportskim rubrikama analiziranih medija ono se najčešće spominje u kombinaciji s profesionalnom karijerom. Ipak, iz istraživanja je lako iščitati kako razlog rjeđeg izvještavanja s naglaskom na privatni život leži u činjenici kako su žene u sportu slabije zastupljene u analiziranim medijima. U 51 članku od ukupno analiziranih 303 izvještava se s naglaskom na privatni život, a istovjetan je broj, od 303 analizirana članka, onih tekstova koji premašuju 3.000 znakova (A šlagera). Stoga je zaključak kako autori analiziranih medija izvještavaju s naglaskom na privatni život žena u sportu ako dobiju više prostora za izvještavanje o ženama u sportu.

Osim što im pridaju manje pažnje i prostora, analizirani mediji za žene u sportu najčešće rezerviraju članke na slabije vidljivim mjestima. Uz rub stranice i na njenom dnu najčešće se nalaze članci o ženama u sportu, a to su uglavnom kratke vijesti, najave i izvještaji s natjecanja. Istraživanje je pokazalo kako upravo te novinarske forme prevladavaju u više od dvije trećine svih analiziranih članaka. Shodno tome, razmjerno je mali broj članaka o ženama u sportu najavljen na naslovnica *24 sata*, *Sportskih novosti* i *Večernjeg lista*. Razlozi najave na naslovnici često nisu sportske prirode, već sponzorske ili zato što je riječ o senzacionalnom događaju koji nije povezan sa sportskim uspjehom, već tragedijom. Ipak, rezultati istraživanja donekle se razlikuju od odgovora sugovornica koje su kao razloge nevidljivosti ženskog sporta navele loše rezultate i veću zanimljivost muškog sporta.

Žene u sportu su podzastupljene i kao sportske novinarke. Dokaz tome je podatak kako su žene u samo četiri od 303 analizirana članka o ženama u sportu potpisane kao autorice. Ipak, to ne znači kako sportske novinarke više izvještavaju s natjecanja muškaraca. Spomenutu tezu opovrgnule su dugogodišnje novinarke i urednice Mirna Zidarić i Renata Beluhan koje se nikada u svojim karijerama nisu susrele s takvom vrstom „delegiranja“ na novinarski zadatak. S obzirom na to da je muški sport puno zastupljeniji u analiziranim novinama od ženskog sporta, logičnom se nameće pretpostavka kako svi sportski novinari i novinarke više izvještavaju s muških natjecanja neovisno o spolu.

S obzirom na to kako se izvještavanje analiziranih medija o ženama u sportu često temelji na naglašavanju fizičkog izgleda akterica, važan dio takve prezentacije je i grafička oprema članaka. Nju više od *Sportskih novosti* koriste *24 sata* i *Večernji list*. Manje prostora u novinama no što imaju *Sportske novosti* uvjetuje atraktivniju prezentaciju sadržaja, a to u *Večernjim listu* i *24 sata* postižu fotografijama na kojima je često istaknut fizički izgled akterica. Od 64 analizirana članka u obje novine, njih samo šest nema fotografiju. Ipak,

fotografije najčešće prate temu teksta u članku o ženama u sportu, a privatni život je, kao i u tekstu, rijetko sadržaj članka.

6. Zaključak

Rezultati istraživanja su u velikoj mjeri u skladu s postavljenim hipotezama i istraživačkim pitanjima. Ipak, analizirane novine ne izvještavaju učestalo s naglaskom na privatni život žena u sportu, dok autorice sadržaja o ženskom sportu uglavnom ne izvještavaju s natjecanja muškaraca. To su jedine dvije nepotvrđene hipoteze. Naime, sportske novinarke više izvještavaju s natjecanja muškaraca zato što je muški sport zastupljeniji u novinama, a ne zbog pritiska urednika na takav čin. Naglasak na privatni život nije u primarnom fokusu analiziranih novina kada je u pitanju izvještavanje o ženama u sportu što je svojevrsno iznenađenje u rezultatima istraživanja. Ipak, treba u obzir uzeti činjenicu kako su žene u sportu podzastupljene člancima u analiziranim novinama (posebno složenim novinarskim formama) što autorima smanjuje prostor za fokusiranje na privatni život žena u sportu.

Sve ostale hipoteze u radu su potvrđene i dokazuju kako analizirani mediji često o ženama u sportu izvještavaju s fokusom na njihov fizički izgled, za njih su rezervirani manji članci na slabije vidljivim mjestima u novinama, dok *24 sata* i *Večernji list* učestalije koriste grafičku opremu od *Sportskih novosti* kada su u pitanju članci o ženama u sportu. Intervjui s aktericama također su donijeli vrijedne nalaze u pogledu razloga muške dominacije u sportskim redakcijama tiskanih medija u Hrvatskoj i susretanja sportskih novinarki s kritikama na račun vlastite kompetentnosti za obavljanje posla. Akterice su otkrile i s kojim rodnim neravnopravnostima se susreću tijekom karijera, ali i ponudile okvir u kojemu hrvatski tiskani mediji mogu pomoći u popularizaciji ženskog sporta i smanjenju njegove stigmatizacije.

Iskustva akterica u sportskim i novinarskim karijerama dala su dodatnu težinu rezultatima analize sadržaja te su u velikoj mjeri u korelaciji s istima. Iz tog razloga ovaj diplomski rad pridonosi povećanju znanstvene literature na području istraživanja etičnosti medijskog prikazivanja o ženama u sportu. Rad donosi iscrpnu analizu medijskog sadržaja kroz godinu dana te istovremeno te rezultate potvrđuje ili opovrgava mišljenjima akterica koje se u praksi svakodnevno susreću s ranije navedenim problemima stereotipnog izvještavanja, kritikama na račun vlastite kompetentnosti i rodnom neravnopravnošću.

Primarni ciljevi su ostvareni jer je utvrđeno u kojoj mjeri i na koji način hrvatski tiskani mediji portretiraju sportašice te je ustanovljeno kako o njima ima stereotipnog izvještavanja. Spoznaja kako su žene u sportu u podređenom položaju u odnosu na muškarce i uspješno pronalaženje načina na koje se podređenost očituje dobar su temelj za daljnja istraživanja na ovom području. Ipak, daljnja istraživanja ne moraju ići konkretno u smjeru tiskanih medija. Ona mogu biti usmjerena na televiziju, internetske portale ili sve popularnije društvene mreže, dok dobiveni

rezultati u tim istraživanjima mogu biti uspoređeni s rezultatima istraživanja iz tiskanih medija i tako se može utvrditi postoji li razlika u medijskom izvještavanju o ženama u sportu od medija do medija.

U kontekstu istraživanja u tiskanim medijima, daljnji radovi mogu biti još više usmjereni na sadržaj fotografija, na koji način one prezentiraju žene u sportu, ali i jesu li uvijek povezane sa sadržajem teksta. Neistraženo područje u Hrvatskoj, kada su u pitanju akteri, su sportski novinari koji svakodnevno rade s kolegicama novinarkama i mogu ponuditi zanimljiv uvid u položaj žena u sportu, kako novinarki, tako i sportašica s kojima surađuju i o kojima izvještavaju. U stranoj literaturi postoje i brojna istraživanja gledateljica sportskog sadržaja te se zanimljivim čini istražiti jesu li one odgojene u smjeru praćenja muškog sporta, prate li muški i ženski sport podjednako ili ženski sport prate više.

Općenito je u Hrvatskoj premalo teorijske građe na području istraživanja o ženama u sportu. To autorima predstavlja dodatan problem u pronalaženju literature i znanstvenih dokaza o određenim procesima kroz koje prolaze žene u sportu. U SAD-u i drugim zemljama s engleskog govornog područja pisana su istraživanja koja u fokus stavljaju sport kao primarno mušku djelatnosti i to koriste kao polazište u objašnjavanju položaja žena u sportu. U Hrvatskoj je, a to dijelom pokazuje i ovaj rad, situacija slična kao što je u navedenim područjima. Sport je primarno muška djelatnost, a to se u ovom istraživanju najviše očituje u činjenici kako hrvatske novine za ženski sport naglašavaju da je ženski, dok kod muškog sporta ne postoji potreba za posebnim naglašavanjem jer se zaključak nameće sam po sebi.

To otvara i brojna druga pitanja za raspravu i istraživanje u širem društvenom kontekstu. Ako određenu društvenu djelatnost smatramo primarnom za određeni spol, čak i u izvještavanju o istoj, onda je riječ o društvenom problemu koji se očituje u odgoju i obrazovanju. Tim segmentom su se u svom radu djelomično bavile Lubina i Brkić Klimpak (2014) te bi zanimljivo bilo vidjeti istraživanje koje potvrđuje ili opovrgava hipotezu kako odgoj i obrazovanje od najranije dobi utječu na odnos prema ženama i njihovoj objektivizaciji i seksualizaciji u medijima, ne samo od strane novinara, već i novinarki, te koliko stereotipno prikazivanje žena u medijima donosi stvarnog profita medijskim kompanijama.

Posljednju tvrdnju najteže je dokazati jer ne postoji čvrsta veza između stereotipnog prikazivanja žena i donošenja profita medijima od takvog izvještavanja, već je to tek predrasuda koja se uvriježila u javnosti. Ipak, usporedbom sadržaja i naklade tabloida te ozbiljnih medija (barem onih koji su tako okarakterizirani) može se povući paralela između stjecanja profita na račun stereotipnog prikazivanja žena, a u vrijeme društvenih mreža i

stereotipnog prikazivanja muškaraca u medijima. Ipak, još uvijek ne u sportu gdje se o muškarcima i dalje izvještava donekle objektivno.

7. Literatura

- Andrews, Ross (2018) Women's sports popularity is growing, according to Nielsen study. *Globalsport Matters* 13. studenog
<https://globalsportmatters.com/business/2018/11/13/womens-sports-popularity-is-growing-according-to-nielsen/> Pristupljeno 16. lipnja 2020.
- Boon, Jon (2019) WHOLE LEOTTA LOVE Glamorous Serie A presenter Diletta Leotta opens up about sexist chants, meeting Mourinho and those stolen nude pictures. *The Sun* 8. studenog
<https://www.thesun.co.uk/sport/football/10068215/diletta-leotta-napoli-chants-david-beckham-nude-pictures-stolen-mourinho/> Pristupljeno 5. studenog 2019.
- Boyle, Raymond (2006) *Sports Journalism: Context and Issues*. London: SAGE Publications
- Bruce, Toni (2013) *Reflections on Communication and Sport: On Women and Femininities*. University of Auckland. (125-137)
- Edström, Maria (2011) Postoji li nordijski put? O uspjesima i problemima rodne ravnopravnosti u novinarskim redakcijama iz švedske perspektive. *Medijske studije*. (64-74)
- Galić, Marin (2018) *Tranzicija dnevnih tiskovina u e-publikacije*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- Hrnčić, Fabijan (2018) *Povijest sportskog novinarstva i etika u izvještavanju*. Zagreb: Hrvatski studiji, Sveučilište u Zagrebu
- Hunsinger Benbow, Dana (2016) Skimpy difference: Women's athletic uniforms vs. men's. *IndyStar* 5. studenog
<https://eu.indystar.com/story/sports/2016/11/05/skimpy-difference-womens-athletic-uniforms-vs-mens/91405172/> Pristupljeno 17. lipnja 2020.
- Kian, Edward M. (2007) Gender in sports writing by the print media: An explanatory examination of writers' experiences and attitudes. *The SMART Journal*. (5-26)
- Kinkela, Dragan i dr. (ur) (2011) Moralne i pravne dvojbe kod utvrđivanja spola u sportu. *Europski časopis za bioetiku*. (119-126)
- Krajcar, Dražen (2020) Hrvoje Macanović – prvi hrvatski profesionalni sportski novinar – 1904. *Povijest.hr*
<https://povijest.hr/nadanasnjidan/hrvoje-macanovic-prvi-hrvatski-sportski-novinar-1904/> Pristupljeno 25. lipnja 2020.
- Lamb, Chris i Washburn, Patrick S. (2020) *Sports Journalism: A History of Glory, Fame and Technology*. Nebraska: University of Nebraska Press
- Lapchick, R., Brenden, J., i Wright, B. (2006) The 2006 racial and gender report card of the Associated Press Sports Editors. University of Central Florida, Institute for Diversity

17. lipnja 2020.

- Lubina, Tihana i Brkić Klimpak, Ivana (2014) Rodni stereotipi: Objektivizacija ženskog lika u medijima. *Pravni vjesnik*. (213-232)
- Mayo, Mark (2019) FINGER WAG Stunning Italian TV presenter Diletta Leotta wags finger and makes thumbs down gesture to Napoli fans chanting 'get your t*** out'. *The Sun* 8. studenog <https://www.thesun.co.uk/sport/football/10048513/diletta-leotta-video-italian-tv-presenter-napoli-fans/> Pristupljeno 5. studenog 2019.
- Milivojević, Snježana (2004) Žene i mediji: strategije isključivanja. *Genero: časopis za feminističku teoriju i studije kulture* [online], posebno izdanje. <http://www.zenskestudie.edu.rs/izdavastvo/casopis-genero/6-genero-osebno-izdanje> Pristupljeno 17. lipnja 2020.
- Mulavdić, Katarina (2017) *Tabloidizacija, senzacionalizam i žuti tisak u medijima*. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu
- Oglesby, Carole A (2007) *Women 2000 and beyond: Women, gender equality and sport*. Division for the Advancement of Women. Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat. New York.
- Omrčen, Darija (2017) Analysis of gender-fair language in sport and exercise. *Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 43/1. (143-161)
- Smucker, Michael K. i dr. (2003) An Investigation of Job Satisfaction and Female Sports Journalists. *Sex Roles*, Vol. 49. (401-407)
- Stanić, Marijana (2015) *Priručnik za strukturirani i polustrukturirani intervju*. Rijeka: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci
- Staurowsky, Ellen J. (2016) *Women and Sport: From Liberation to Celebration*. Philadelphia: Human Kinetics.
- Vilović, Gordana i Majstorović, Dunja (2017) Zastupljenost i način prikazivanja žena na naslovnicama hrvatskih dnevnih novina: u službi promicanja rodni stereotipa? *Medijske studije*. (6-21)
- Wann, D. L., Schrader, M. P., Allison, J. A., i McGeorge, K. K. (1998). The inequitable newspaper coverage of men's and women's athletics at small, medium and large universities. *Journal of Sport and Social Issues*, 22(1), 79-87

Wensing, E. H., i Bruce, T. (2003). Bending the rules: Media representations of gender during an international sporting event. *International Review for the Sociology of Sport*, 38, 387–396

Wood, Robert (2010) Women at the Olympic Games. Topend Sports Website, 2010, <https://www.topendsports.com/events/summer/women.htm> Pristupljeno 16. lipnja 2020.

Internetske stranice

Hzs.hr (2020) POVIJEST HZSN-a <https://www.hzs.hr/hr/onama/povijest-hzs-a> Pristupljeno 25. lipnja 2020.

Ohchr.org (2020) Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions <https://www.ohchr.org/en/issues/executions/pages/srexcutionsindex.aspx> Pristupljeno 17. lipnja 2020.

Olympic.org (2020) THE VISIONARY FOUNDER OF THE MODERN OLYMPIC GAMES. <https://www.olympic.org/pierre-de-coubertin> Pristupljeno 16. lipnja 2020.

Pressreader.com (2020) Unlimited access to the world's best content. <https://about.pressreader.com/> Pristupljeno 15. lipnja 2020.

8. Prilozi

PRILOG 1

ANALITIČKA MATRICA

1. U kojem mjesecu je objavljen članak o ženama u sportu?
 - a) Siječanj
 - b) Veljača
 - c) Ožujak
 - d) Travanj
 - e) Svibanj
 - f) Lipanj
 - g) Srpanj
 - h) Kolovoz
 - i) Rujan
 - j) Listopad
 - k) Studeni
 - l) Prosinac
2. U kojem danu u tjednu je objavljen članak o ženama u sportu?
 - a) Ponedjeljak
 - b) Utorak
 - c) Srijeda
 - d) Četvrtak
 - e) Petak
 - f) Subota
 - g) Nedjelja
3. U kojem od navedenih hrvatskih tiskanih medija je objavljen članak o ženama u sportu?
 - a) 24 sata
 - b) Sportske novosti
 - c) Večernji list
4. O kojem se sportu radi u članku o ženama u sportu?
 - a) Nogomet
 - b) Rukomet
 - c) Košarka

- d) Odbojka
 - e) Tenis
 - f) Atletika
 - g) Zimski sportovi (hokej na ledu, alpsko skijanje, skijaško trčanje, umjetničko klizanje itd.)
 - h) Ostali sportovi
5. Tko je autor članka o ženama u sportu?
- a) Muškarac
 - b) Žena
 - c) Inicijali
 - d) Agencijska vijest
 - e) Autor nije naveden
6. Je li članak o ženama u sportu najavljen na naslovnici?
- a) Da
 - b) Ne
7. Kolika je dužina članka o ženama u sportu?
- a) 500 do 3.000 znakova (B šlager)
 - b) 3.000 ili više znakova (A šlager)
8. Koja je vrsta teksta članak o ženama u sportu?
- a) Kratka vijest
 - b) Najava natjecanja/Izvještaj s natjecanja
 - c) Intervju/portret
 - d) Reportaža
 - e) Analitički članak
 - f) Kolumna
9. Na kojoj poziciji u novinama se nalazi članak o ženama u sportu?
- a) Na vrhu stranice
 - b) Na dnu stranice
 - c) Uz rub stranice
 - d) Preko cijele stranice
10. Koja oprema je korištena u članku o ženama u sportu?
- a) Naslov
 - b) Podnaslov
 - c) Nadnaslov
 - d) Sve od navedenog

11. Tko daje izjave u članku o ženama u sportu?

- a) Muškarci
- b) Žene
- c) Oba spola su zastupljena izjavama u članku
- d) U članku nema izjava

12. Ima li u članku o ženama u sportu stereotipnog prikazivanja žena?

- a) Da
- b) Ne

13. Iznose li se u članku o ženama u sportu informacije iz privatnog života?

- a) Da
- b) Ne

14. Naglašava li autor/ica u članku o ženama u sportu da se radi o ženskom sportu (npr. ženski nogomet)?

- a) Da
- b) Ne

15. Sadrži li članak o ženama u sportu fotografiju/e?

- a) Da
- b) Ne

16. Prate li fotografije temu teksta u članku o ženama u sportu?

- a) Da
- b) Ne

17. Kakav je sadržaj fotografija u članku o ženama u sportu?

- a) Profesionalno okruženje
- b) Privatni život
- c) Sve navedeno

18. Pokušava li se na fotografijama u članku o ženama u sportu istaknuti fizički izgled akterice?

- a) Da
- b) Ne

PRILOG 2

PITANJA ZA INTERVJU

1. Na koji način hrvatski tiskani mediji portretiraju žene u sportu?
2. Koje stereotipe hrvatski tiskani mediji koriste u izvještavanju o ženama u sportu?
3. Zašto žene u sportu dobivaju manje medijskog prostora od muških kolega?
4. Zbog čega hrvatski tiskani mediji u prvi plan guraju izgled žena u sportu, a tek onda njihov profesionalni uspjeh?
5. Što je razlog muške dominacije na čelnim pozicijama u sportskim medijskim redakcijama?
6. Susreću li se sportske novinarke s većim kritikama na račun vlastite kompetentnosti za obavljanje posla od muških kolega?
7. Je li istinita tvrdnja da novinarke češće prate natjecanja sportaša nego sportašica jer im je od njih lakše doći do izjave i zašto?
8. U kolikoj mjeri muškarci u sportu ženama priječe jednak razvoj i podizanje na hijerarhijskoj ljestvici?
9. Zašto su žene u većini sportova manje plaćene od muškaraca?
10. Što je razlog različitih kodeksa odijevanja za sportašice i sportaše u pojedinim sportovima (primjeri tenisa i odbojke)?
11. S kakvim ste se rodnim neravnopravnostima susrele tijekom karijere?
12. Postoje li pozitivni pomaci u posljednjim godinama ili je rodna neravnopravnost duboko ukorijenjena u sport?
13. Kako se može smanjiti rodna neravnopravnost žena i muškaraca u sportu?
14. Na koji način hrvatski tiskani mediji mogu pomoći u popularizaciji ženskog sporta i smanjenju njegove stigmatizacije?
15. Jeste li se u posljednjih godinu dana u hrvatskim tiskanim medijima susreli s člancima koji na jednak način portretiraju sportašice i sportaše? Navedite primjere.

TRANSKRIPT INTERVJUA S LEOM DEAK

N: Na koji način hrvatski tiskani mediji portretiraju žene u sportu?

LD: Usudila bih se reći da ih portretiraju kao manje važnima i da su njihovi uspjesi, iako isti kao i kod muškaraca, manje impresivni.

N: Koje stereotipe hrvatski tiskani mediji koriste u izvještavanju o ženama u sportu?

LD: Najveći stereotipi koje tiskani mediji koriste kad su u pitanju žene je primarna orijentacija i fokus na njihov izgled umjesto na sportski uspjeh. Jedan od stereotipa je i da ženski sport nije tako atraktivan i zanimljiv za gledati.

N: Zašto žene u sportu dobivaju manje medijskog prostora od muških kolega?

LD: Žene u sportu dobivaju manje medijskog prostora jer se njihove priče općenito smatraju manje impresivnim od muških.

N: Zbog čega hrvatski tiskani mediji u prvi plan guraju izgled žena u sportu, a tek onda njihov profesionalni uspjeh?

LD: Budući da smatraju da je najveći broj čitatelja sportskog sektora upravo muška publika, smatraju da će ih stavljanjem „izazovnije“ fotografije potaknuti da pročitaju takve članke.

N: U kolikoj mjeri muškarci u sportu ženama priječe jednak razvoj i podizanje na hijerarhijskoj ljestvici?

LD: Muškarci u sportu ženama priječe jednak razvoj jer ih smeta ako se žene prikazuju uspješnijima od njih. Zbog toga i sami mediji izbjegavaju takvo izvještavanje da se muški dio publike ne bi našao uvrijeđenim.

N: Zašto su žene u većini sportova manje plaćene od muškaraca?

LD: Kao i na svakom drugom radnom mjestu, žene su manje plaćene i u sportu. Dobivaju manje medijske pažnje, pa ih tako i ljudi manje prate ili nisu uopće svjesni da je u tijeku neko natjecanje. Time je i sam profit u sportu manji.

N: Što je razlog različitih kodeksa odijevanja za sportašice i sportaše u pojedinim sportovima (primjeri tenisa i odbojke)?

LD: Dres odbojkašica je dizajniran da budu prije svega atraktivne, da bi se na taj način privukla i potencijalna muška publika. Pošto sam i sama odbojkašica mogu reći i u ime svojih suigračica da bi bile puno zadovoljnije kad donji dio dresa ne bi bio tako uzak, nego da se prije svega osjećamo udobno dok igramo.

N: S kakvim ste se rodnim neravnopravnostima susrele tijekom karijere?

LD: Nije bilo mnogo takvih slučajeva, ali izdvojila bih primjer reprezentacije u mlađim dobnim kategorijama. Iako su djevojke uvijek ostvarivale bolje rezultate na svim natjecanjima, svejedno se više i novaca i vremena ulagalo u mušku ekipu.

N: Postoje li pozitivni pomaci u posljednjim godinama ili je rodna neravnopravnost duboko ukorijenjena u sport?

LD: Pozitivni pomaci postoje, no i dalje nisu na razini na kojoj bi trebali biti.

N: Kako se može smanjiti rodna neravnopravnost žena i muškaraca u sportu?

LD: Rodna neravnopravnost žena u sportu može se smanjiti tako da TV kanali i novine počnu više prikazivati i sportašice, da stvaraju veću „priču“ i euforiju kad su u tijeku važna natjecanja...

N: Na koji način hrvatski tiskani mediji mogu pomoći u popularizaciji ženskog sporta i smanjenju njegove stigmatizacije?

LD: Mediji mogu pomoći tako da sportašice manje prikazuju samo kao „lijepo lice“, a da se u prvi plan stavljaju njihovi sportski uspjesi.

N: Jeste li se u posljednjih godinu dana u hrvatskim tiskanim medijima susreli s člancima koji na jednak način portretiraju sportašice i sportaše? Navedite primjere.

LD: Ne mogu se sjetiti nikakvih konkretnih primjera koji bi potkrijepili moju izjavu.

TRANSKRIPT INTERVJUA S TIHANOM NEMČIĆ

N: Na koji način hrvatski tiskani mediji portretiraju žene u sportu?

TN: Smatram da su žene u sportu u potpunoj sjeni u odnosu na muškarce. Njihova se aktivnost smatra nebitnom, prati se nedovoljno, i njihova je pojava neznatna. Iznimku čine sportašice koje postižu izuzetne vrhunske rezultate.

N: Koje stereotipe hrvatski tiskani mediji koriste u izvještavanju o ženama u sportu?

TN: Možda ne bih govorila o stereotipima koliko o tretmanu koji nije jednak za žene i muškarce. Kao da se može iščitati nedostatak pažnje, vjere u žene kao sportašice.

N: Zašto žene u sportu dobivaju manje medijskog prostora od muških kolega?

TN: Više je mogućih razloga. Prvi je definitivno naglašen patrijarhalni sustav koji već dugo vremena egzistira u našoj zemlji, zatim nejednake financije u dva sustava, dometi u muškom i ženskom sportu koji su dijametralno suprotni, baš kao i zanimljivost sporta (uz iznimke). Muški je sport dinamičniji i brži, dok se ženski katkada opisuje kao spor i dosadan.

N: Zbog čega hrvatski tiskani mediji u prvi plan guraju izgled žena u sportu, a tek onda njihov profesionalni uspjeh?

TN: Muški je sport sveukupno gledajući puno zanimljiviji neutralnom gledatelju zbog već ranije navedenih razloga pa se, kako bi se zadržao interes za ženski sport, naglasak stavlja na ono što je interesantno i privlačno. Pažnja najbrže odlazi na pogled lijepe žene, dok rezultati postaju sporedni.

N: U kolikoj mjeri muškarci u sportu ženama priječe jednak razvoj i podizanje na hijerarhijskoj ljestvici?

TN: Svakako u velikoj mjeri počevši od sportskih djelatnika (menadžera, direktora, trenera) koji ženama ne pružaju dovoljno prilika za razvoj: smatrajući žene možda nedovoljno fokusiranima, koncentriranima ili doraslima sportu. Nadalje, nadmetanja u antici nisu uključivala žene pa je odnos još uvijek onaj koji govori da sport nije za žene. Uz to, muški je ego veći od ženskoga, muškarci se natječu radi dokazivanja (novca...), dok je najčešći motiv kod žena strast prema sportu.

N: Zašto su žene u većini sportova manje plaćene od muškaraca?

TN: Ženski sport nije toliko zanimljiv medijima, time ni gledateljima i sponzorima koji ulažu financije u sport, izuzev obiteljskih projekata (Vlašić, Perković, Kostelić).

N: Što je razlog različitih kodeksa odijevanja za sportašice i sportaše u pojedinim sportovima (primjeri tenisa i odbojke)?

TN: Rekla bih da je način odijevanja osobna stvar i odabir. Naravno, sport bi se trebao gledati kao sport ali neosporno je da puno gledatelja prati određeni sport upravo zbog izgleda sportaša/ice. Nadalje, proizvođači sportske opreme ciljano proizvode odjeću koja je zanimljivija gledateljstvu.

N: S kakvim ste se rodnim neravnopravnostima susrele tijekom karijere?

TN: Iako se osobno nisam susretala s neravnopravnosti tijekom karijere, uvijek je moguće osjetiti podcjenjivanje onoga što radiš od strane muških kolega. Žene su uvijek pokazivale podršku i veselje zbog aktivnosti kojima sam se bavila, dok me generalno gledajući nitko nikada nije sputavao ili „usporavao“. Svakako je zaključak da još uvijek nismo toliko razvijeno društvo da možemo gledati isto na muškarce i žene.

N: Postoje li pozitivni pomaci u posljednjim godinama ili je rodna neravnopravnost duboko ukorijenjena u sport?

TN: Pomaci svakako postoje, iako su oni izuzetno mali. Svejedno, rodna neravnopravnost je duboko ukorijenjena u sport i neće se tako brzo promijeniti.

N: Kako se može smanjiti rodna neravnopravnost žena i muškaraca u sportu?

TN: Rodna neravnopravnost može se smanjiti uz veliku pomoć medija koji bi mogli imati drugačiji pristup izvještavanju, jednako motiviran pristup i muškom i ženskom sportu. Isti uspjesi kod sportaša i sportašica ne mogu se očekivati ali može se izjednačiti tretman prema oba. Ono što je najizglednije rješenje toj problematici je profesionalizam, mogućnost življenja od sportske plaće.

N: Na koji način hrvatski tiskani mediji mogu pomoći u popularizaciji ženskog sporta i smanjenju njegove stigmatizacije?

TN: Hrvatski tiskani mediji mogli bi potencijalno objavljivati više članaka o ženskom sportu općenito, ne samo o velikim natjecanjima, o kolektivnim i pojedinačnim sportovima, različitim razinama natjecanjima. Mogli bi posvetiti posebne stranice samo za ženski sport, u kojem bi iznosili intervjue, predstavljali kvalitete žena sportašica, obrazovanost i sl.

N: Jeste li se u posljednjih godinu dana u hrvatskim tiskanim medijima susreli s člancima koji na jednak način portretiraju sportašice i sportaše? Navedite primjere.

TN: Ne mogu se sjetiti primjera, iako me posebno iznenadilo i razveselilo nedavno izvještavanje o ljubavnom nogometnom paru: Kristijan Lovrić i Monika Conjar, u kojima je istaknuta ravnopravnost, navedeni su nogometni rezultati i uspjesi od njih oboje, bez posebnog naglašavanja i uzdizanja samo jednog od njih.

TRANSKRIPT INTERVJUA S MIRONOM ZIDARIĆ

N: Na koji način hrvatski tiskani mediji portretiraju žene u sportu?

MZ: Ovisno o kojoj rubrici se radi. Pišu li kolege dnevnih novina u sportskim rubrikama - primarni su rezultati sportašica, a slijedom toga portret žena je profesionalan i usredotočen na uspjeh/neuspjeh i svemu što mu je prethodilo, dojmovima nakon i usmjereno ka sljedećim izazovima. Radi li se pak o lifestyle rubrikama često se sportašice svodi na isprazne beauty i lifestyle savjetnice, što ne mora nužno biti loše, ali odvlači pozornost s onoga zbog čega su sportašice dio javnog života. U toj silnoj potrebi da se i na drugim poljima pokažu jednako uspješne kao i u sportu, one se vrlo često izgube i dovode se u znak jednakosti s nekim tko je dio medijskog života, a da zapravo nitko ne zna čime se bavi, osim što je 'javna' osoba.

N: Koje stereotipe hrvatski tiskani mediji koriste u izvještavanju o ženama u sportu?

MZ: Vrlo često, gotovo na dnevnoj bazi osjećaju potrebu pisati o fizičkom izgledu napominjući primjerice za tenisačicu Donnu Vekić da je atraktivna, dok tenisače i sportaše nikada ne ocjenjuju na taj način, već isključivo pišu o njihovoj igri, najveću si slobodu dopuste kada Karlovića ocijene visokim. Koliko god zlatnih medalja osvojila srpska skakačica u dalj za Ivanu Španović, uvijek će u naslovu pisati 'lijepa Srпкиnja' tek potom europska prvakinja i sl. Slijedom navedenog uvriježeni je stereotip da se ističe fizički izgled, a tek potom slijedi vijest o rezultatu. Rijetki mogu navesti barem jedan klub za koji je igrala košarkašica Antonija Mišura, a svi znaju da je lijepa, no ona je prije svega ostvarila iznimno uspješnu karijeru o kojoj se malo zna.

N: Zašto žene u sportu dobivaju manje medijskog prostora od muških kolega?

MZ: Rekla bih da su žene zastupljene onoliko koliko njihovi rezultati nalažu. Tijekom blistave skijaške karijere Janica Kostelić svakodnevno je bila u medijima, kao što je bio slučaj s Blankom Vlašić ili pak Sandrom Perković. Na žalost u ekipnim sportovima nismo toliko uspješni pa je broj sportašica manji u omjeru s muškarcima koji uspjehe ostvaruju uglavnom u momčadskim sportovima, pa ih je shodno tome i više. A nogomet je kategorija za sebe u kojoj naše djevojke nikako ne uspijevaju napraviti rezultatski iskorak.

N: Zbog čega hrvatski tiskani mediji u prvi plan guraju izgled žena u sportu, a tek onda njihov profesionalni uspjeh?

MZ: Teško je to objasniti, ali očito misle da time čine uslugu sportašici i mame potencijalne čitače, no to su infantilni porivi koje ćete rijetko naći u televizijskim izvještajima. Mišljenja sam da je to dio odgoja i opće kulture koji je na žalost kod mnogih na niskom nivou bez obzira

koliko visoke funkcije ponekad obnašali i imali moć u rukama kojom kreiraju medijsku sliku. Kao i u životu, netko se zna uljuđeno ophoditi, netko ne pa si uzima slobodu javno ocjenjivati kategoriju izgleda.

N: Što je razlog muške dominacije na čelnim pozicijama u sportskim medijskim redakcijama?

MZ: To se i ja često pitam, ali zaključak koji mi se nameće je da su muškarci, kolege i prijatelji, dio društva koji zajedno izlazi, ima svoje wpp grupe i razmjenjuju vijesti, informacije i šale, dok rijetke žene u njihovu radnom okruženju nisu dio 'tog stada', pa u svakom uredničkom preslagivanju žene bivaju preskočene, a oni među sobom biraju vođu.

N: Susreću li se sportske novinarke s većim kritikama na račun vlastite kompetentnosti za obavljanje posla od muških kolega?

MZ: Naravno, svaka riječ se duplo važe i kritizira, te su potrebne godine upornosti, rada, volje i truda da se dokaže kako jednako ili čak bolje žene mogu odraditi neki zadatak.

N: Je li istinita tvrdnja da novinarke češće prate natjecanja sportaša nego sportašica jer im je od njih lakše doći do izjave i zašto?

MZ: Kao što sam gore navela, broj uspješnih sportašica znatno je manji nego sportaša i kada se izvještava s nekog zadatka nije bitan spol. Moje profesionalno polazište i iskustvo je takvo, a svatko tko ima drugačiji poriv trebao bi se zapitati iz kojeg zapravo razloga radi ovaj posao.

N: Uolikoj mjeri muškarci u sportu ženama priječe jednak razvoj i podizanje na hijerarhijskoj ljestvici?

MZ: U velikoj mjeri jer imaju pretpostavku da su u sportskom okruženju oni ti koji su predodređeni na vlast i moć, a na ženama je da ih svojim radom uvjere u suprotno, a to je težak i mukotrpan put s kojeg mnoge skrenu u krivom smjeru i nerijetko odustanu.

N: Zašto su žene u većini sportova manje plaćene od muškaraca?

MZ: To je 'navodno' ekonomska računica koja diktira dotok i povrat novca i tu su brojke egzaktne za onoga koji ulaže i očekuje povrat. Rijetke su iznimke kao veliki teniski turniri gdje je nagradni fond izjednačen, iako muškarci primjerice igraju na tri dobivena seta, a žene na dva i može se realno reći da muškarci imaju razloga osjećati se zakinutima.

N: Što je razlog različitih kodeksa odijevanja za sportašice i sportaše u pojedinim sportovima (primjeri tenisa i odbojke)?

MZ: Koliko je meni poznato kodeks je na nekim teniskim turnirima propisan na način da npr u Wimbledonu moraju biti u bijelom, ali ne navode se razlike po spolu, već se podrazumijeva pristojnost. Što se odbojke tiče tu je mali spor tek oko odbojke na pijesku, no kako se radi o ljetu i vrućini i samim sportašicama odgovara minijaturna oprema koja ne zadaje probleme. Veći je problem u TV kamerama i režiserima prijenosa koji na natjecanju zumiraju dijelove

tijela koje ne bi trebali. Postoji i drugi primjer vaterpola i plivanja gdje su muški samo u oskudnim gaćicama, a djevojke u jednodijelnim kostimima, ali to je dio natjecanja i ne zadire u polje diskriminacije s bilo koje strane.

N: Postoje li pozitivni pomaci u posljednjim godinama ili je rodna neravnopravnost duboko ukorijenjena u sport?

MZ: Iz dana u dan pojedinci čine razliku, no mnogo je još prostora za napredak kao što smo vidjeli na nedavnom Svjetskom prvenstvu za nogometašice koje je praćeno na prepunim stadionima u Francuskoj, a čak je i na HRT-u imalo značajnu gledanost, a rijetki su to mogli predvidjeti. Na sportašicama je da naporno rade i trude se ostvariti vrhunski rezultat, a potom ih ni mediji neće zaobilaziti. Mislim da tu sudbinu dijele jednako oba spola iako su možda djevojke sklonije odustajanju, traženju sreće i afirmacije u nekoj drugoj sferi života.

N: Kako se može smanjiti rodna neravnopravnost žena i muškaraca u sportu?

MZ: Kao i sve u životu tako i rodna ne/ravnopravnost dio je borbe koja se vodi već godinama i ponekad se čini uspješnom, a ponekad baš i ne. Načelno postoje sve pretpostavke za ravnopravnost, no razvoj društva, poticajna sredina i ekonomska neovisnost ciljevi su kojima svi teže, pa tako i sportaši/ce.

N: Jeste li se u posljednjih godinu dana u hrvatskim tiskanim medijima susreli s člancima koji na jednak način portretiraju sportašice i sportaše? Navedite primjere.

MZ: Iako su *Sportske novosti* s posljednjim urednikom srozale nivo, objavljujući na posljednjoj strani mnoštvo seksistički intoniranih i lascivnih fotografija i portretiranih tekstova uglavnom o raznim 'voditeljicama', a zapravo starletama, kvazi sportašicama, hrvačicama u blatu i sl. - želim istaknuti primjer časnog kolege Davora Burazina koji godinama piše o tenisu, istim žarom o Goranu Ivaniševiću i Ivi Majoli, te Borni Ćoriću i Donni Vekić. U njegovim tekstovima dobit ćete sve informacije o turnirima, rezultatima, pokoju šalu, neformalnu informaciju, ali uvijek i isključivo profesionalno sročenu.

TRANSKRIPT INTERVJUA S RENATOM BELUHAN

N: Na koji način hrvatski tiskani mediji portretiraju žene u sportu?

RB: Generalno puno slabije nego muškarce, uz iznimku sportašica koje su svjetska klasa. One imaju otprilike isti tretman kao muški kolege, odnosno jedna Sandra Perković će dobiti i veći tretman nego Stipe Žunić ili Filip Mihaljević jer ona ima bolje rezultate. Ako Petra Martić dođe u završnicu nekog Grand Slam turnira dobit će vrhunski tretman, to nije problem, ali na nižim razinama žene postaju skoro pa neprimjetne, posebno u ekipnim sportovima u kojima nemamo posebnih rezultata na reprezentativnoj ili klupskoj razini. Praktično, one imaju prostor samo u SN, u ostalim tiskanim medijima koji imaju puno manji prostor za sport praktično ih nema.

N: Koje stereotipe hrvatski tiskani mediji koriste u izvještavanju o ženama u sportu?

RB: Osobno me je najviše smetalo što se za žene 'pod normalno' koristi da su podložnije oscilacijama u raspoloženju, da lakše padaju pod utjecaj emocija, kad recimo ne odigraju na način na koji je navodno ili stvarno trener tražio onda se to komentira s „ma to su žene“, ali nisam čula da je netko rekao „ma to su muškarci, oni su k'o mala djeca, moraš im nacrtati da shvate“.

N: Zašto žene u sportu dobivaju manje medijskog prostora od muških kolega?

RB: Zato što ženski sport izaziva manje zanimanje od muškog, to je činjenica, ali je problem što se iza toga najlakše sakriti.

N: Zbog čega hrvatski tiskani mediji u prvi plan guraju izgled žena u sportu, a tek onda njihov profesionalni uspjeh?

RB: Ne bih se složila s tom ocjenom, barem ne u potpunosti, a pogotovo ne kad su u pitanju *Sportske novosti*. Vrhunske sportašice dobivaju svoj tretman ovisno o uspjehu i jedna Sandra Perković, Janica Kostelić, Sara Kolak... dobit će isti prostor u novinama neovisno o tome kako izgledaju.

N: Što je razlog muške dominacije na čelnim pozicijama u sportskim medijskim redakcijama?

RB: Mi smo i dalje društvo u kojem se 'podrazumijeva' da muškarci znaju više o sportu i da su kompetentniji. Osim toga, postoji i poprilična razlika između priznavanja kompetentnosti 'na riječima' i onoga kako se žene tretiraju kad dođe do izbora na više pozicije.

N: Susreću li se sportske novinarke s većim kritikama na račun vlastite kompetentnosti za obavljanje posla od muških kolega?

RB: Ne znam bih li to nazvala kritikama, više time da se podcjenjuje njihova kompetentnost, pogotovo ako zadiru u sportove koji se više percipiraju muškima. Odnosno, na puno većem

udaru će se naći ako prate primjerice košarku, rukomet, nogomet... nego recimo klizanje ili stolni tenis. Između ostaloga i zato što ne postoji pritisak muških kolega na 'manje atraktivne sportove', čak im i odgovara da se ne moraju njima baviti, a sportašima, trenerima, dužnosnicima iz 'manje atraktivnih sportova' je bitno da i oni dobiju neki svoj prostor i u pravilu su jednako susretljivi i prema novinarima i prema novinarkama. Sasvim je drukčije kad ulaziš na teritorij koji muškarci oni smatraju „svojim“. U startu će muški novinar imati prednost kad je riječ o nogometu, rukometu, vaterpolu... i od njega se neće tražiti da dokazuje kako zna razliku između 3-2-1 i 6-0 obrane ili vaterpolska pravila ili da zna što igra Bruno Petković, a ne samo kako izgleda, to se kao podrazumijeva. Mislim da je najteže u startu, i kad je riječ o odnosu kolega i kad je riječ o odnosu sportaša, trenera, dužnosnika. I sve ovisi o osobi, ako imaš volju i znanje izborit ćeš se za poštovanje, ali doista mislim da su novinarke u startu u težoj poziciji od novinara u sportskom novinarstvu.

N: Je li istinita tvrdnja da novinarke češće prate natjecanja sportaša nego sportašica jer im je od njih lakše doći do izjave i zašto?

RB: Ne. Odnosno sigurno ne kao glavne izvjestiteljice s tih natjecanja. U Sportskim novostima nikad nisam doživjela da je mene ili neku kolegicu urednik poslao na neko natjecanje prvenstveno zato što bih lakše došla do izjave muškog sportaša.

N: U kolikoj mjeri muškarci u sportu ženama priječe jednak razvoj i podizanje na hijerarhijskoj ljestvici?

RB: Mislim da je teško generalizirati. Ovisi od situacije do situacije, od kluba do kluba, redakcije do redakcije.

N: Zašto su žene u većini sportova manje plaćene od muškaraca?

RB: Manje zanimanje za ženski sport se navodi kao glavni razlog i to je činjenica. No, koliko znam žene nisu samo u sportu manje plaćene nego muškarci, to je još uvijek tako u većini zanimanja i to ne samo u Hrvatskoj.

N: Što je razlog različitih kodeksa odijevanja za sportašice i sportaše u pojedinim sportovima (primjeri tenisa i odbojke)?

RB: Muški šovinizam?

N: Postoje li pozitivni pomaci u posljednjim godinama ili je rodna neravnopravnost duboko ukorijenjena u sport?

RB: Možda sam prekritična, ali ja ne vidim pomak na bolje. Možda na gore. Osobni dojam mi je da nikad nije bilo bitnije kako izgleda sportašica od toga kako igra, to nije samo problem žena, ali su one tu puno više oštećene. Rezultat, rekord, činjenica... to je postalo 'dosadno', uz sve se mora naljepiti nešto atraktivno, 'nikad viđeno' ili tragično, skandalozno... nisu toga

pošteđeni ni sportaši, ali mislim da su puno više oštećene žene. Koliko često ste čuli komentare na muškoj utakmici „ovaj je ružan k'o pas“ ili „daj vidi kakav nos ima“? A koliko često primjedbe koje se tiču izgleda žena?

N: Kako se može smanjiti rodna neravnopravnost žena i muškaraca u sportu?

RB: Promjenom stava prema ženama općenito u društvu, nekakvi propisi, kvote pomažu, ali ne rješavaju problem.

N: Jeste li se u posljednjih godinu dana u hrvatskim tiskanim medijima susreli s člancima koji na jednak način portretiraju sportašice i sportaše? Navedite primjere.

RB: Ja doista nemam dojam da takvih tekstova nema, druga je stvar što se posebno na 'portalima' u prvi plan guraju tekstovi i opremaju fotografijama kojima je najvažnije privući pažnju pa ovi 'normalni' tekstovi padaju u drugi plan i kad ih ima.

Sažetak

Rad je pisan s ciljem utvrđivanja u kojoj mjeri i na koji način hrvatski tiskani mediji portretiraju sportašice te pokušava ustanoviti ima li stereotipnog izvještavanja o njima. Također se nastoji saznati jesu li žene u sportu u podređenom položaju u odnosu na muškarce i na koje se sve načine moguća podređenost očituje. Analizom sadržaja triju hrvatskih dnevnih novina (*24 sata*, *Sportske novosti* i *Večernji list*) i polustrukturiranim intervjuima s četiri akterice (dvije sportašice i dvije novinarkе) došlo se do vrijednih saznanja o etičnosti medijskog prikazivanja žena u sportu. Analizirani mediji često o ženama u sportu izvještavaju s fokusom na njihov fizički izgled, za njih su rezervirani manji članci na slabije vidljivim mjestima u novinama, dok *24 sata* i *Večernji list* učestalije koriste grafičku opremu od *Sportskih novosti*. Akterice su otkrile s kojim rodnim neravnopravnostima se susreću u vlastitim karijerama, ali i ponudile okvir u kojemu hrvatski tiskani mediji mogu pomoći u popularizaciji ženskog sporta i smanjenju njegove stigmatizacije. Ovaj rad, koji ispituje položaj žena u sportu kroz analizu sadržaja i polustrukturirane intervjuе s aktericama, prvi je takve vrste u Hrvatskoj.

Ključne riječi: žene u sportu, tiskani mediji, zastupljenost, stereotipno izvještavanje, analiza sadržaja, intervju

Summary

The thesis was written to determine the quantity and the way the Croatian print media portray female athletes and tries to establish whether there is stereotypical reporting on them. The author seeks to find out whether women in sports are in a subordinate position to men, and in what ways possible subordination is manifested. The content analysis of three Croatian daily newspapers (*24 sata*, *Sportske novosti*, and *Večernji list*) and semi-structured interviews with four protagonists (two athletes and two journalists) provided valuable insights about the ethics of media coverage of women in sports. Analysed media often report on women in sports with a focus on their physical appearance. Smaller articles are reserved for them in less visible places in newspapers, while *24 sata* and *Večernji list* use graphic equipment more often than *Sportske novosti*. The protagonists revealed which gender inequalities they face in their careers, but also offered a framework which could be used in Croatian print media and can help popularize women's sport and reduce its stigmatization. This thesis, which examines the position of women in sports through content analysis and semi-structured interviews with female protagonists, is the first of its kind in Croatia.

Keywords: women in sports, print media, representation, stereotypical reporting, content analysis, interview